

Dijital Ekosistemlerde Müzik, Bellek ve Kimlik: Arşivleme Süreçlerinin Dönüşümü ve Toplumsal Yansımalar

Music, Memory, and Identity in Digital Ecosystems: Transformation of Archiving Processes and Social Reflections

Günsu Yılma Şakalar^{1*}
Alper Şakalar¹

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Kahramanmaraş, Türkiye,
yilmagunsu@gmail.com,
alpersakalar@gmail.com,
ror.org/03gn5cg19

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Öz: Dijital teknolojilerin yaygınlaşması, müziği yalnızca bir sanat dalı olmaktan çıkarak toplumsal belleğin sürekli yeniden inşa edildiği bir platforma dönüştürmektedir. Bu araştırma, dijital kültürleşme sürecinde müzikal hafızanın nasıl biçimlendiğini, arşivleme pratiklerinin nasıl evrildiğini ve bunun toplumsal bellek üzerindeki etkilerini incelemektedir. Geleneksel dönemde sözlü aktarım ve analog kayıtlarla sınırlı olan müzikal miras, dijital ağlarda hızla yayılmakta, kültürler arası etkileşimi artırırken yerel müziklerin küresel düzeyde görünürlüğünü sağlamaktadır. Bu dönüşüm, müzikal repertuarın genişlemesi, geleneksel belleğin demokratikleşmesi ve yenilikçi türlerin ortaya çıkmasını mümkün kılmaktadır. Ancak, algoritmaların yönlendirdiği platformlar, keşfedilme süreçlerinde “seçici arşivcilik” mantığını yeniden üretmektedir. Dijital ortamda müziğin korunması ve paylaşılması, büyük veri analizi ve yapay zekâ uygulamalarının sunduğu imkânlarla genişlerken, telif hakları, etik ilkeler ve kültürel özgünlük gibi meseleler daha karmaşık bir hâl almaktadır. Bu doğrultuda, araştırma; dijital platformların müziğe etkilerini disiplinlerarası bir yaklaşımla değerlendirerek, dijital müzikal hafızanın geleceğini şekillendiren faktörleri bütüncül bir çerçevede ele almayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Kültürleşme, Müzikal Bellek, Teknoloji, Arşivleme, Dönüşüm

Geliş Tarihi/Received: 21.02.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 30.05.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
04.06.2025

Abstract: The widespread adoption of digital technologies and the increasing global reach of communication tools have transformed music from a mere art form into a dynamic platform for the continuous reconstruction of collective memory. This study examines how musical memory is shaped in the process of digital culturalization, the evolution of archiving practices, and the multifaceted impacts on social memory. Traditionally transmitted through oral traditions and limited analog recordings, musical heritage now circulates rapidly and widely within digital networks, enhancing intercultural interactions and increasing the visibility of local and national music on global platforms. This transformation not only expands the musical repertoire but also fosters the democratization of traditional memory, enables user participation in collective content creation, and facilitates the emergence of innovative musical genres. However, algorithm-driven digital platforms introduce a new form of "selective archiving," influencing visibility and discovery processes. The preservation, documentation, and dissemination of musical memory in digital environments benefit from big data analytics and artificial intelligence applications, offering an unprecedented archival perspective. Yet, these advancements also raise complex issues related to copyright, ethical considerations, and cultural authenticity. In this context, the study adopts an interdisciplinary approach to critically evaluate the impact of digital platforms on music and to explore the technological, sociocultural, and legal factors that will shape the future of digital musical memory.

Keywords: Digital Culturalization, Musical Memory, Technology, Archiving, Transformation

Extended Abstract

The proliferation of digital technologies and globally interconnected communication channels has propelled music into a fundamentally new realm where cultural memory, identity formation, and archival practices intersect in unprecedented ways. This study explores how musical memory is shaped under the influence of digital culturalization, how archiving processes evolve in response to technological innovations, and what implications these developments carry for social memory. Traditionally, music depended on oral transmission and analog recording formats, with geographical or cultural boundaries limiting its dissemination and perpetuation. In contrast, the digital age has ushered in an era of rapid, global circulation of musical content, thereby amplifying intercultural interaction and reinforcing the visibility of local and national repertoires in transnational domains. In examining these dynamics, the research highlights that digital platforms serve as spaces not only for expanding the musical repertoire but also for democratizing cultural heritage. Artists and audiences can now collaborate in real time, remix or reinterpret existing works, and engage in collective endeavors to reconfigure established genres. This interactive model aligns with the notion of participatory culture, wherein users transition from passive listeners to active contributors. The study draws upon netnographic observation in diverse online settings—ranging from social media platforms and music streaming services to digital archives—to document how various user communities share, evaluate, and transform musical content. By systematically analyzing user posts, interactions, and comments over a designated period, the research identifies the creative strategies by which individuals intertwine their cultural identities with broader digital networks.

The research situates this transformation within a theoretical framework informed by music sociology, cultural studies, and digital media scholarship. Such an interdisciplinary approach underscores the complexity of digital music practices: they transcend the mere act of listening to encompass content creation, social engagement, and ongoing reinterpretations of inherited musical forms. Although digital environments create opportunities for emerging artists and diverse communities to have their voices heard, they also raise concerns regarding visibility biases introduced by platform-specific recommendation algorithms. These algorithms have the potential to privilege certain genres or commercial products while sidelining less mainstream works, thus perpetuating a new form of “selective archiving” reminiscent of traditional gatekeeping methods. Another central aspect of the study concerns the technological redefinition of archiving processes. While analog tools—such as vinyl records, cassette tapes, and even compact discs—once signified an enduring link between performer and listener, they posed tangible constraints tied to storage, durability, and reproduction costs. The shift to digital formats reduces these constraints by offering cloud-based storage, vast data handling capacity, and user-oriented tagging systems that allow more systematic cataloging of musical assets. At the same time, advanced technologies such as big data analytics and artificial intelligence reshape how archives are curated and accessed, thereby expanding research possibilities for musicologists, ethnomusicologists, computer scientists, and social historians. Automated indexing algorithms can recognize instruments, detect melodic patterns, and draw comparisons across disparate recordings in seconds—an advancement that would have been unthinkable in the pre-digital era. As a result, the study reveals that contemporary archiving transcends the function of a mere repository, evolving instead into a dynamic and interactive knowledge network.

However, the research also stresses that these technological advances necessitate a rethinking of ethical and legal frameworks. Copyright issues become more complicated as digitization enables effortless duplication and global circulation. Similarly, the preservation of cultural authenticity emerges as a nuanced undertaking: while digital media accelerates the documentation of local or indigenous repertoires, it also risks commercializing or diluting their traditional qualities. In line with existing scholarship, the study advocates for establishing comprehensive guidelines on data access, usage rights, and content authenticity in ways that honor both intellectual property rights and cultural sovereignty.

Government institutions, academic libraries, private music companies, and independent creators thus face collective responsibilities to balance intellectual freedom with fair compensation and recognition of cultural heritage.

From a sociocultural vantage point, digital platforms have profoundly impacted the construction and transmission of collective memory. Historically, certain cultural institutions or influential curators played a dominant role in shaping how and which musical expressions were preserved. Contemporary digital sites, by contrast, can incorporate an array of personal experiences, grassroots performances, and geographically specific narratives into the collective memory. This democratization is particularly evident when marginalized or lesser-known musical forms find global audiences through social media or specialized streaming services. Yet, as the article cautions, the fast pace of digital consumption can be a double-edged sword: while it speeds up the circulation of creative work and fosters cross-cultural fusion, it may also foster a culture of fleeting engagement, rendering the deeper historical and contextual elements of music increasingly obscured or overlooked.

Looking toward the future, the study suggests that the evolution of digital musical memory will be guided by the integration of artificial intelligence, immersive media technologies, and new forms of cross-border institutional collaboration. Machine learning techniques promise more refined classification, search, and discovery features in large-scale music databases, while augmented and virtual reality hold the potential to recreate historical performances with enhanced sensory fidelity. At the same time, governments and international organizations may need to establish updated policies to ensure that these technologies do not merely serve commercial interests but also uphold cultural diversity and public access. The study thus envisions a digital music ecosystem in which private-sector innovation, academic endeavors, and community-based documentation initiatives collectively shape a richer, more inclusive global memory.

In conclusion, the article argues that digital culture has remolded music into a platform for continually reconstructing social memory and identity, embedding archiving practices into an ongoing dialogue of production, consumption, and reinvention. By centering on both the practical and theoretical facets of this shift, the study underscores the opportunities and vulnerabilities inherent in digital archiving and dissemination. As the boundaries between creators and consumers dissolve, and as advanced technologies facilitate unprecedented access and collaboration, the responsibility to safeguard cultural authenticity and equitable participation becomes paramount. The research thus contributes to the interdisciplinary discourse on how music, technology, memory, and identity intersect, offering a nuanced perspective on the promises and pitfalls of archiving processes in an era of rapid digital transformation.

1. Giriş

Dijitalleşmenin toplumsal yaşam uygulamalarına giderek daha fazla nüfuz etmesi, müzik alanındaki hafıza oluşturma ve hatırlama biçimlerini de kökten bir değişime uğratmaktadır. Özellikle çevrimiçi müzik platformları, dijital arşiv sistemleri ve sosyal medya uygulamalarının yaygınlaşması, geleneksel müzik dinleme ve paylaşma yöntemlerine kıyasla çok daha hızlı ve erişilebilir bir altyapı sunarak müziğin dolaşımını uluslararası boyuta taşımaktadır. Bu durum, sadece müziği üreten, düzenleyen veya pazarlayan kişi ve kurumların değil, müzik dinleyicilerinin ve kolektif belleğin inşasında rol oynayan tüm toplumsal katmanların da dikkatini çekmektedir. Dijital kültürleşme sürecinin beraberinde getirdiği teknolojik olanaklar, bir yandan kuşaklar arası kültürel aktarımı güçlendirip zenginleştirirken, diğer yandan hafızanın nasıl oluştuğu, saklandığı ve geleceğe aktarıldığı sorunsalını yeni boyutlarıyla gündeme taşımaktadır. Müzik, tarihin her döneminde toplumların kimlik inşasında merkezi bir işlev üstlenmiş ve sadece geleneksel türlerin değil, aynı zamanda popüler ve melez türlerin de aktarılmasını mümkün kılan bir araç olarak kabul görmüştür. Birson'un (2016) da belirttiği üzere, toplumlar kendi kültürel sürekliliklerini büyük ölçüde müzik aracılığıyla sağlamaktadır. Buna karşın, günümüzde

dijitalleşmenin geleneksel analog arşivleme yöntemlerini geride bırakması, bu sürekliliğin formunu ve işleyişini farklı bir kulvara taşımaktadır.

Müzikal hafızanın oluşumunda önceleri ağırlıklı olarak fiziksel kayıt ortamları (plaklar, kasetler, CD'ler) ve yazılı kaynaklar (nota kitapları, sözlü tarih metinleri) kullanılırken, dijitalleşme sürecinde bu kayıt ve koruma biçimleri bulut tabanlı veri depolama, yüksek hızda veri aktarımı ve kullanıcı odaklı etkileşimli platformlar sayesinde daha yaygın, daha çeşitli ve daha değişken bir hale gelmiştir. Bu değişim, geleneksel müzikal üretim pratiklerinin modern teknolojik çerçevelerle iç içe geçerek melez formlar yaratmasına yol açmaktadır. Dijital arşivlerin erişim kolaylığı ve güncellenebilir yapısı, toplumsal belleğin konumunu ve kapsamını da dönüştürmektedir. Morris (2020) tarafından vurgulandığı üzere, artık müzik yalnızca dinlenen veya saklanan bir sanat ürünü olmaktan çıkıp, etkileşimli dijital platformlarda yeniden üretilen, dönüştürülen ve paylaşılan toplumsal bir deneyime dönüşmektedir. Bu süreçte, kullanıcıların sadece tüketici değil, aynı zamanda içerik sağlayıcı ve yorumlayıcı olarak da etkin rol alması, hafıza inşa süreçlerini katmanlı ve çoğulcu hale getirmektedir.

Dijital platformlardaki müziğin dolaşımının, mekân ve zaman kavramlarının önceki dönemlere kıyasla çok daha esnek bir yapıya kavuşmasıyla doğrudan ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Sanatçılar, eserlerini dünyanın her yerine anında ulaştırabilmekte, dinleyiciler ise farklı coğrafyalara ait müzik örneklerine zahmetsizce erişebilmektedir. Bu durum, yerel müzikal mirasın küresel bağlamda görünürlük kazanmasına imkân tanımakla birlikte, yerel ve evrensel müzik türleri arasındaki etkileşim ve etkileşim hızını da artırmaktadır. Dijital kültürleşme, yalnızca ortak bir müzikal hafızanın inşasına katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda yeni müzik türleri, akımlar ve performans uygulamalarının gelişmesine de zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, teknoloji destekli arşivleme ve toplumsal bellek oluşturma süreçleri sanatsal yaratıcılığa ve akademik araştırmalara yeni yaklaşımlar sunmakta, müzikal üretim ve tüketim döngüsünü daha önce denenmemiş yöntemlerle yeniden tanımlamaktadır. Müzikal hafızanın dönüşümünde dijital araçların belirleyici rolü, aynı zamanda müzik alanında otorite, sahiplik ve koruma gibi kavramları da yeniden tanımlamaktadır. Analog dönemde daha belirgin olan “merkezi arşiv” anlayışı, yerini farklı platformlar üzerinden çok sayıda üretici ve arşivci tarafından paylaşılan, dağınık bir hafıza ağının varlığına bırakmaktadır. Bu durum, müziğin kimin tarafından, nasıl ve hangi ölçütlerle muhafaza edileceği sorusunu gündeme taşımakta ve müzikal bellek üzerinde farklı aktörlerin etki kurmasına yol açmaktadır. Örneğin, dijital platformlarda eserlerin saklanması ve kataloglanması, kâr amacı güden ya da belirli kullanım politikalarına bağlı olan kuruluşların inisiyatifine bırakıldığında, hafızanın seçici ve farklılaşmış bir yapıya bürünmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Böylece, dijital ortamda zenginleşen ve herkesin erişimine açık gibi görünen repertuvarların, aynı zamanda belirli algoritmalar ve sınırlamalar çerçevesinde tüketici karşısına çıkarılması, müzikal çeşitliliğin görünürlüğünü farklı şekillerde etkilemektedir.

Dijital kültürleşme sürecinde müzikal hafızanın dönüşümü, toplumsal belleğin sınırlarının daha akışkan hale gelmesini ve yerel kültürel hafızanın küresel ağlarda yeniden şekillenmesini mümkün kılmaktadır. Bununla birlikte, geçmişe dönük kayıtların sürdürülebilirliğinin sağlanması, farklı disiplinlerin ortak bir bakış açısıyla çalışmasını gerektiren bir sorumluluk alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Eserlerin hangi formatlarda, hangi kurumsal veya teknolojik yapılarda saklanacağı, bu saklanan verilerin gelecek kuşaklara nasıl aktarılacağı ve içerik üzerindeki telif haklarına dair düzenlemelerin nasıl şekilleneceği gibi konular, müzikal belleğin geleceğine ilişkin önemli sorunsalları oluşturmaktadır. Diğer yandan, dijital ortamda çeşitlenen ve hızla dolaşıma giren müzikal verilerin, yerel kültürel kimlikleri melez ya da farklılaşmış biçimlerde sunması da muhtemel risklerin ve olanakların aynı anda değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu iki yönlü etki, hem müziğin tüm dünyada ortak bir kültürel payda oluşturması bakımından önemli bir hareketlilik yaratmakta hem de geleneksel müzik kültürlerinin korunması ve aktarılması konusunda hassasiyetleri güçlendirmektedir.

Bu çalışma, dijital müzik platformlarında arşivleme uygulamalarının bellek ve kimlik inşası üzerindeki etkilerini incelemektedir. Araştırma, yalnızca kuramsal bir literatür taramasına dayalı bir derleme değil, aynı zamanda çevrimiçi platformlar üzerinde yürütülen gözleme dayalı bir netnografi uygulamasıdır. Netnografi, çevrimiçi toplulukların sosyal ve kültürel etkileşimlerini incelemek için kullanılan yenilikçi bir araştırma yöntemidir (Cebeci & Küçükancabaş, 2018). Bu bağlamda, çalışma, dijital müzik platformlarında kullanıcıların arşivleme pratiklerini ve bu pratiklerin bellek ve kimlik inşası üzerindeki etkilerini anlamayı amaçlamaktadır.

2. Yöntem

Bu araştırmada, nitel bir yöntemsel çerçeve benimsenmiştir. İlk olarak, konunun kuramsal temelini ve kavramsal boyutlarını belirlemek amacıyla kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiş; bu süreçte müzik sosyolojisi, kültürel çalışmalar, dijital medya ve teknoloji alanındaki güncel akademik yayınlar ile raporlar detaylı şekilde incelenmiştir. Ayrıca yeni medyada ve yeni medya gereçleriyle iletişim içerisinde müziğe ilişkin kaynaklar gözlenebilir iletişim çalışmaları da yöntemsel bir odak noktası olarak ele alınmıştır. Böylece, dijital platformların müzikal hafızanın dönüşümündeki rolünü kavrayabilmek için gerekli kavramsal araçlar ortaya konulmuş ve araştırmanın temel sorunsalları, Birson (2016) ve Morris (2020) gibi yazarların görüşleriyle de ilişkilendirilerek tarihsel ve kuramsal bir bütünlük sağlanmıştır. Literatür taraması aşamasında ayrıca müzik arşivlemenin evrimi, toplumsal bellek kuramları ve dijital teknolojilerin paylaşım uygulamalarını ne şekilde dönüştürdüğüne dair çalışmalar birbirleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınmış, bu karşılaştırma sayesinde dijitalleşmeyle ortaya çıkan yeni hafıza biçimlerinin genel çerçevesi çizilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında, çevrimiçi alan araştırması olarak netnografik gözlem uygulanmış ve bu doğrultuda sosyal medya mecraları, müzik akış servisleri ile dijital arşiv projeleri sistematik bir incelemeye tabi tutulmuştur. Netnografi, çevrimiçi toplulukları ve etkileşimleri etnografik bir bakış açısıyla ele almayı mümkün kılan bir yöntem olması bakımından, dijital ortamlarda müzikal hafızanın nasıl yeniden inşa edildiğini anlamak için son derece elverişlidir (Kozinets, 2010). Netnografik gözlem sürecinde, kullanıcıların paylaştıkları müzik içeriklerinin türü, bu içerikleri paylaşma ve tüketme motivasyonları, kullanıcılar arasındaki etkileşim biçimleri ve arşiv yapılarının işleyişi detaylı bir biçimde analiz edilmiştir. Veri çözümlemesi aşamasında, yorumlamacı/anlamacı yaklaşımı merkeze alan ve kültürel analiz deseni doğrultusunda yapılandırılmış nitel veri analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu yöntemsel çerçeve, teknolojik faktörlerin müzikal üretim ve aktarma pratiklerini nasıl dönüştürdüğünü, sosyokültürel etkileşimlerin dijital platformlar üzerinden hangi dinamiklerle ivme kazandığını ve müziğin toplumsal hafıza içindeki konumunun dijitalleşme sürecinde hangi yönleriyle etkilendiğini kavramamıza yardımcı olmuştur. Öte yandan, dijital dönüşüm ve dijital iletişim yoluyla müziğin paylaşılması, yüz yüze etkileşime ve sözlü geleneğe dayanan kolektif bellekteki köklü birikimi aniden ortadan kaldıramamaktadır; nitekim kolektif hafıza, bu tarz hızlı değişimlere direnç göstererek dönüşüm sürecini uzun vadeye yaymaktadır. Bu durum, özellikle popüler, geleneksel ve dijital müzik türlerinin gelecek yarım asır içinde daha belirgin bir biçimde gözlemlenecek yeni etkileşim ve dönüşüm biçimlerini beraberinde getireceği düşüncesini desteklemektedir. Dolayısıyla netnografik gözlemle elde edilen veriler, teknolojik altyapının sunduğu hız ve erişilebilirlik gibi boyutların yanı sıra, geleneksel sözlü pratiklerin direncini de dikkate alarak müziğin dijitalleşme sürecindeki farklı yönlerini kapsamlı bir bakış açısıyla değerlendirmeye olanak tanımıştır.

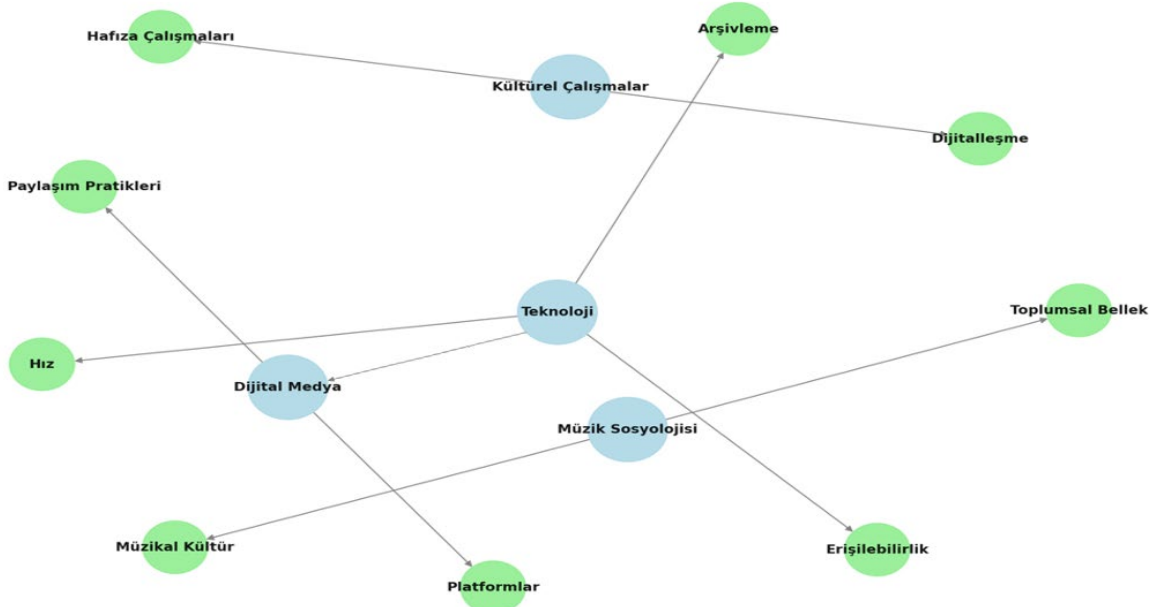
2.1. Araştırma deseni

Dijital kültürleşme sürecinin müzikal hafızaya etkilerini kapsamlı ve çok yönlü biçimde inceleyebilmek adına literatür tarama, doküman inceleme ve nitel netnografi desenleri birlikte tercih edilmiştir. Böylece, literatürde sıklıkla vurgulanan sosyokültürel dönüşüm ve dijital platform dinamikleri, kapsamlı veri toplama ve yorumlama teknikleriyle ele alınarak anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Dijital ve gözlem yapılan ortamların bağlamsal özellikleri dikkate alınarak, çok yönlü etkileşim biçimlerini ve çoklu bakış

açıları açığa çıkarma potansiyeli ortaya konmuştur. Bu çalışma özelinde, çevrimiçi platformlarda yer alan müzikal içeriklerin üretilmesi, paylaşılması ve arşivlenmesine ilişkin detaylar, nitel veri toplama yöntemleri yardımıyla incelenmiş, sosyokültürel bağlam çerçevesinde ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Şekil 1

Dijitalleşme ve Müzikal Hafızaya Yönelik Kavram Haritası

Tüm bu yöntemsel adımlar, dijital kültürleşme sürecinde müzikal hafızanın dönüşümünü tarihsel perspektif ve kuramsal yaklaşımları bir arada kullanarak incelemek yönünde kapsamlı bir olanak sunmuştur. Böylelikle, bir yandan çevrimiçi platformlar üzerinden kullanıcı etkileşimleri ve arşiv düzenlemeleri hakkında kapsamlı bilgiler edinilmiş, diğer yandan bu yeni uygulamaların müzikal belleğin korunması, aktarılması ve geleceğe taşınması açısından nasıl sonuçlar doğurduğu sorgulanmıştır. Araştırmanın bütün aşamalarında, elde edilen bulgular, dijital teknolojilerin hız, yayılım ve erişim gibi fonksiyonel özelliklerini sosyolojik ve kültürel değişim öğeleriyle ilişkilendirerek analiz etmeyi hedefleyen bir yaklaşımla ele alınmıştır. Böylece, netnografik gözlemlerden yola çıkılarak geliştirilen betimlemeler, bir yandan var olan literatürle karşılaştırmalı bir şekilde tartışılırken, diğer yandan da dijital kültürleşme olgusunun müzikal hafıza üzerindeki çok katmanlı etkileri konusunda özgün bir çerçeve sunulması amaçlanmıştır. Bu çerçeve, hem müziğin dijital ortamdaki dolaşımının toplumsal bellekle ilişkisine dair kuramsal tartışmalara katkı yapmakta hem de müzikal arşivleme ve paylaşım uygulamalarının ileride nasıl şekillenebileceğine ışık tutmaktadır.

2.2. Çalışma grubu

Araştırmanın evreni, dijital platformlar üzerinden müzikal içerik üreten, tüketen ve paylaşan kullanıcıların etkileşimde bulunduğu çevrimiçi ortamlardan oluşmaktadır. Bu geniş evren içerisinde, araştırmanın amaçlarıyla daha doğrudan ilişkili olan belirli platformlar odak alanı olarak seçilmiştir. Sosyal medya mecraları arasında özellikle YouTube, Instagram ve Twitter; müzik akış servisleri bağlamında Spotify, Apple Music ve SoundCloud; dijital arşiv projeleri kapsamında ise yerli ve uluslararası çevrimiçi kültür-müzik arşivleri (örneğin Europeana Music Collection, Türk Halk Müziği derlemelerine ilişkin dijital koleksiyonlar) tercih edilmiştir. Söz konusu platformlarda, pop, rock, caz, klasik müzik ve geleneksel halk müziği gibi farklı müzik türlerinin dolaşımının yoğun olduğu, hem üreticiler hem de tüketiciler açısından aktif katılımın gözlemlendiği bir etkileşim ortamı mevcuttur.

Çalışma grubu, bu mecralarda belirli aralıklarla düzenli olarak gözlemlenen etkileşimler ve içerik paylaşımları üzerinden tanımlanmış, özellikle paylaşım sıklığı yüksek olan veya belirli müzik türleriyle ilişkisi güçlü bulunan kullanıcı kitleleri öncelikli gözlem alanları olarak ele alınmıştır. Böylelikle, dijital kültürleşmenin müzikal hafıza üzerindeki etkisini çok yönlü biçimde analiz edebilmek amacıyla, hem çevrimiçi topluluklarda aktif konumda yer alan müzik üreticileri (örneğin amatör veya profesyonel sanatçılar) hem de bu içerikleri düzenli olarak tüketen ve yorumlayan dinleyicilerden oluşan bir örneklem oluşturulması hedeflenmiştir. Bu yaklaşım, aynı zamanda platformların teknik özellikleri, kullanıcı etkileşim biçimleri ve müzikal içerik tipolojilerine ilişkin sınırları net bir biçimde çizerek araştırmanın kapsamını açıkça ortaya koymakta ve araştırma bulgularının güvenilirliğini artırmaktadır.

2.3. Araştırma süreci ve sınırlılıkları

Araştırma süreci üç temel aşamadan oluşmuştur. İlk aşamada, konuyla ilgili teorik temellerin ortaya konabilmesi için kapsamlı bir literatür taraması ve doküman incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemler, dijital kültürleşmenin müzik alanındaki etkilerine yönelik akademik yayınlar ve ilgili alan çalışmaları dâhil olmak üzere birçok kaynağı kapsamaktadır. İkinci aşamada, dijital platformlardaki müzikal etkileşimlerin ve içeriklerin yapısını derinlemesine anlamlandırmaya yönelik netnografik gözlem uygulanmıştır. Ardından, belirlenen platformlarda belli periyotlarda gözlem yapılarak, kullanıcı yorumları, müzikal paylaşımlar, etkileşim biçimleri ve arşiv süreçlerine ilişkin verilerin sistemli şekilde not alınması sağlanmıştır. Üçüncü aşamada ise, elde edilen nitel veriler betimsel ve tematik analiz yöntemleriyle çözümlenmiş, sonuçlar araştırmanın kuramsal çerçevesiyle ilişkilendirilerek bütüncül bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmada gözlem yapılan çevrimiçi ortamlar, popüler müzik paylaşım ve tüketim platformları olan Spotify, YouTube, Bandcamp, SoundCloud, Twitter ve Reddit gibi mecraları kapsamaktadır. 2024 yılı Ocak ile 2025 yılı Şubat ayları arasındaki 13 aylık süreçte yürütülen bu gözlem sürecinde, haftalık periyotlarla belirli çalma listeleri, kullanıcı yorumları, sanatçı sayfaları ve paylaşımları incelenmiş; müzikal etkileşimin türü, yorumlar üzerinden kimlik kurma pratikleri ve arşivleme stratejileri sistematik olarak analiz edilmiştir. Bu gözlemler, dijital kültürleşmenin farklı müzik türleri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla hem bireysel kullanıcılar (bağımsız müzisyenler, içerik üreticiler) hem de topluluk düzeyinde etkin olan dijital müzik toplulukları (örneğin Bandcamp'taki "Anadolu Folk Revival" gibi) üzerinden gerçekleştirilmiştir.

2.4. Veri toplama araçları

Veri toplama araçlarının seçiminde, dijital mecralarda müzikal hafızanın dönüşümünü çok boyutlu şekilde yakalamaya olanak tanıyan araçların kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Literatür Taraması ve Doküman İncelemesi: Dijital platformlarda paylaşılmış olan müzikal içerikler, kullanıcı yorumları, platformların kullanım şartları ve arşiv politikaları, doküman incelemesi kapsamında ele alınmıştır. Aynı zamanda, müzikle ilgili akademik makaleler ve dijital platform raporları da genel çerçevenin belirlenmesine katkı sunmuştur.

Netnografik Gözlem: Çevrimiçi ortamların (sosyal medya hesapları, müzik akış servisleri, dijital arşiv siteleri vb.) yapısı, katılımcı profili ve etkileşim türleri, araştırmacının gözlemleriyle kayda alınmıştır. Kullanıcıların müzik eserlerini nasıl yorumladığı, paylaştığı ve tükettiği; arşivlerin erişim politikaları ve müzikal hafızanın nasıl korunduğu gibi konular netnografik gözlem bulgularını oluşturmuştur.

2.5. Verilerin analizi

Toplanan veriler, nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak betimsel ve tematik analiz yaklaşımlarıyla işlenmiştir. Betimsel analizde, araştırmanın temel çerçevesi doğrultusunda belirlenen temalara yönelik veriler yapılandırılmış, çevrimiçi paylaşımların ve kullanıcı davranışlarının genel eğilimleri kaydedilmiştir. Ardından, tematik analiz aşamasında benzerlik ve farklılık gösteren kodlar, alt temalar

ve ana temalar şeklinde gruplandırılmış ve bunlara makalede başlık olarak yer verilmiştir. Dolayısı ile, dijital kültürleşme sürecinin müzikal hafızaya ne şekilde tesir ettiğini açıklayan kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu süreçte, literatür taramasından elde edilen kuramsal yaklaşımlarla dokümanlardan elde edilen veriler ilişkilendirilerek, dijital mecralarda gözlemlenen uygulamanın teorik bağlamı ortaya konmuştur.

Aşağıda bazı örnekleri verilen yorumlar, dijital müzik platformlarında müzik kimliği, bellek ve arşivleme üzerine yapılan kullanıcı katkılarının doğrudan bir yansıması olarak değerlendirilmiştir:

“Spotify’deki ‘Anadolu Folk Revival’ listesi sayesinde dedemin söylediği türkülerini yeniden keşfettim, hem de elektronik versiyonlarıyla...” (Kullanıcı: A**)

“Bandcamp’te yayımlanan bazı yerel kayıtlar, bizim köydeki düğünlerde çalınanlarla birebir aynı. Arşivciler iyi iş çıkarmış.” (Kullanıcı: E**)

“YouTube’da halk müziğiyle ilgili belgesellere yapılan yorumlar çok değerli. Kimi zaman yorumlar, videolardan daha fazla bilgi içeriyor.” (Kullanıcı: R**)

2.6. Etik

Netnografi çalışmaları, netnografik gözlemlerle sınırlı tutulmuş, bu çerçevede kullanıcıların kimlikleri anonimleştirilmiş, kişisel verilerin doğrudan paylaşımından kaçınılmıştır. Paylaşımları alıntılanan kullanıcıların profil bilgileri hiçbir şekilde metne dahil edilmemiş; yorum ve içerik örnekleri gerek görüldüğünde sadece kullanıcı adı harflerinin ilk harfleriyle kodlanmıştır (örnek: K**, A**, L**). Araştırmada kamuya açık platformlardan elde edilen veriler kullanıldığı ve doğrudan insan veya bir canlı üzerinde araştırma yapılmadığı için etik kurul raporuna gerek duyulmamıştır.

3. Bulgular

3.1. Dijital kültürleşme ve müziğe ilişkin bulgular

Dijital kültürleşme, toplumların kültürel değerlerini, iletişim örüntülerini ve üretim-tüketim pratiklerini birçok yönden dönüşüme tabi tutan, yaygın ve yenilikçi bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa ki müzikte dijitalleşme öncesine baktığımızda, özellikle sözlü geleneğe dayanan ve yerel-bölgesel kaynaklardan beslenen usta-çırak ilişkisi, müzikal bilginin aktarımında belirleyici bir rol üstlenmiş; akustik çalgıların ve doğrudan temasın ön planda olduğu bu dönemde, müziğin coğrafi ve kültürel sınırları aşması ancak uzun süreler gerektirmiştir. Yazının icadıyla birlikte müzik yazısının ve nota sisteminin ortaya çıkışı, müzik teorisinin daha sistematik bir yapıya kavuşmasına imkân tanımış, matbaanın icadı ise notaların basımını ve yaygınlaşmasını büyük ölçüde hızlandırarak müziğin farklı coğrafyalarda daha kolay ulaşılabilir olmasına zemin hazırlamıştır. Ardından gelen fonografin icadı ve radyo-televizyon gibi geleneksel kitle iletişim araçları, müziğin ilk kez geniş kitlelerle buluşmasını sağlayarak iletişim olgusunda önemli bir dönüşümü beraberinde getirmiş, böylece kayıtlı seslerin ve görüntülerin dolaşımı sözlü aktarımın ötesine geçerek yaygınlık kazanmıştır. Bu tarihsel sürecin doğal bir devamı olarak, günümüzde çevrimiçi akış hizmetleri, sosyal medya platformları ve kullanıcı dostu dijital kayıt teknolojileri, her tür müzikal ürünün çok daha hızlı, esnek ve erişilebilir biçimde dolaşıma girmesine olanak tanımış; üretim, dolaşım ve tüketim pratikleri dijital teknolojilerin sunduğu imkânlar doğrultusunda süratle yeniden şekillenmiştir. Üreticiler ve dinleyiciler açısından çok yönlü ve geniş bir etkileşim alanı açan bu yeni ortam, farklı müzikal kimlik ve tarzların dijital platformlarda yeniden üretilmesini sağlamakla kalmayıp, toplumsal belleğin yeni formlarına da kaynaklık etmektedir. Dolayısıyla dijital kültürleşmenin etkisi, müziğin tarihsel olarak yerel ve sözlü temellerden başlayarak kitle iletişim araçlarıyla küreselleşmesine, en sonunda ise dijital ortamlarda yüksek hızda, geniş ölçekte ve sürekli biçimde etkileşimli hâle gelmesine kadar uzanan bütüncül bir dönüşüm sürecinin en güncel aşamasını temsil etmektedir.

Dijital teknolojilerin sağladığı bu yeni imkânlar, müzik icracılarının ve bestecilerin kendilerine ait üretim çalışmalarını çeşitlendirmekte, aynı zamanda tüketici konumundaki dinleyicilerin de müzikle kurdukları ilişkiyi kapsamlı bir şekilde dönüştürmektedir. Müzik türlerinin geleneksel dönemlerde daha belirgin coğrafi ve kültürel sınırlarla şekillendiği göz önünde bulundurulduğunda, dijital ortamda söz konusu sınırlamaların görece geçirgen hâle geldiği görülmektedir (Öztürk & Crossley, 2021). Küresel ölçekte çevrimiçi dolaşıma giren yerel veya ulusal müzik örnekleri, farklı kültürel kökenlerden gelen dinleyicilere çok kısa süre içerisinde ulaşmakta, bu da yeni müzik sentezlerinin oluşmasına, türler arası etkileşimin canlanmasına ve müziğin mekân-zaman algısının yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır. Ayrıca, dijital platformlar üzerinden etkileşime giren dinleyiciler, yalnızca pasif bir konumda kalmayarak içerik yorumlama, paylaşma ve yeniden üretme gibi eylemlerle aktif bir topluluk oluşturmakta, bu nedenle müzikal belleğin oluşumuna doğrudan katkıda bulunmaktadır (Bennett, 2012).

Bu bağlamda, dijital kültürleşmenin müziğin “yerellik” olgusuna bakışını dönüştürmesi önemli bir kırılma noktası olarak değerlendirilebilir. Eskiden, örneğin belirli bir enstrümanın coğrafi sınırlarla sınırlı kullanımı ya da belirli bir halk müziği türünün yalnızca ilgili toplulukların kültürel belleğinde yer bulması söz konusu iken, günümüzde yerel müzikal türler dijital ortamlarda kısa sürede geniş kitlelere ulaşarak kültürler arası paylaşıma eklenilebilmektedir. Bunun sonucu olarak, Öztürk ve Crossley (2021) ile Järvekülg ve Ibrus (2022) gibi araştırmacıların da vurguladığı üzere, dijital platformlarda şekillenen müzikal uygulama ve deneyimler, yerel kültürel kimliklerin korunmasına ve kimliklerin melezleşerek yeni formlar kazanmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum, dijital kültürleşmenin müzik üzerindeki etkisini yalnızca niceliksel bir artış (daha fazla kayıt, daha fazla eser, daha hızlı paylaşım) olarak görmenin ötesinde, niteliksel bir dönüşüm olarak da ele alma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Zira dijital ortamların sağladığı kolay üretim ve paylaşım, müziğin değer ve anlam katmanlarını kimi zaman yüzeyselleştirmekte veya geçicilik unsurunu öne çıkararak müzikal hafızanın kalıcılık niteliğini zayıflatabilmektedir. Aşağıdaki tabloda dijital kültürleşmenin müziğin çeşitli yönleri üzerindeki etkilerine detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 1

Dijital Kültürleşmenin Müziğe Etkileri

Kategori	Ana Noktalar	Etkiler/Sonuçlar
Müzik Üretimi ve Dağıtımındaki Dönüşüm	Geleneksel yöntemlerin (analog, sözlü aktarım) yerini dijital platformların alması; Müzisyenliğin amatör bir uğraş olması durumunun ortadan kalkarak, dijital platformlar sayesinde profesyonel bir meslek ve ustalık haline dönüşmesi.	Müziğe daha hızlı ve küresel erişim. Üretim ve paylaşımda engellerin azalması.
Müzikal Kimlik Üzerindeki Etkiler	Sanatçıların ve dinleyicilerin dijital araçlar sayesinde kimliklerini yeniden tanımlamaları.	Yerel geleneklerden küresel kültürel etkileşimlere geçiş. Melez türlerin ve kültürler arası etkileşimlerin artması.
Teknolojinin Müzikteki Rolü	Elektronik ve dijital müzik araçları, yapay zekâ destekli beste ve akıllı cihazların kullanımı.	Müzisyen ve yapımcı rollerinin yeniden tanımlanması. Deneyisel çalışmalara geniş bir yelpazede olanak sağlanması.

Tablo 1 (Devamı)

Müzik Endüstrisinde Ekonomik ve Hukuki Çerçeve	Telif haklarının korunmasında ve gelirlerin adil dağıtımındaki deneyimler.	Yeni düzenlemeler ve adil gelir modellerine ihtiyacın artması. Bağımsız müzisyenlerin ve küçük platformların önemindeki artış.
Kültürel Koruma ve Özgünlük	Dijitalleşmenin geleneksel müziğin özgünlüğü üzerindeki etkisi.	Kültürel mirasın korunması ile kaybolması arasındaki olumlu-olumsuz etkiler.
Etkileşim Dinamikleri	Sanatçılar ve dinleyiciler arasında sosyal medya üzerinden doğrudan iletişim.	Daha fazla iş birliği ve dinleyici katılımı. “Cover” ve “remix” kültürünün yükselmesi.
Arşivleme ve Erişilebilirlik	Analog kayıtların dijitalleştirilmesi sayesinde küresel erişim.	Tarihi ve kültürel eserlerin ulaşılabilirliğindeki artış. Dijital kolektif hafızanın oluşumunun hızlanması.
Eğitimsel Reformlar	Dijital araçların müziğe entegrasyonu.	Dijital çağın ihtiyaçlarına hazırlanma. Teknik ve interaktif becerilerin müziğin bir parçası haline gelmesi.
Mekânsal ve Zamansal Dönüşümler	Müziğin mekân ve zaman kavramlarıyla olan etkileşiminin dönüşmesi.	Yerel ve küresel, geçmiş ve günümüz arasındaki sınırların azalması.

Tablo 1’de de yer verildiği üzere dijital platformların yaygınlaşması, müzikal deneyimin yalnızca işitsel değil, ayrıca görsel ve etkileşimli boyutlarının da katıldığı bütüncül bir biçime evrilmesine olanak tanımaktadır. Sanatçıların konser performansları, stüdyo kayıtlarının kamera arkası görüntüleri, klip prodüksiyon süreçleri ve etkileşimli sosyal medya yayınları, dinleyicinin sanatçıyla kurduğu iletişimi ve empatiyi güçlendirmektedir. Söz konusu etkileşim, pasif dinleyici modelini kırarak, müzikal üretimin dinleyiciler ve sanatçılar arasında paylaşılan bir yaratım sürecine dönüşmesini desteklemektedir. Cover veya remix gibi yeniden yorumlama pratiklerinin yaygınlaşması, Bennett’in (2012) altını çizdiği katılımcı kültür anlayışının müzik sahasında giderek daha fazla benimsenmesiyle yakından ilişkilidir. Böylece, dijital kültürleşme yalnızca bir teknolojik alt yapının devreye girmesi değil, müzikal üretim ve tüketim süreçlerini demokratikleşmeye ve kolektif yaratıcılığa doğru yönlendiren yapısal bir dönüşüm olarak da düşünülebilir. Öte yandan, dijital kültürleşme sürecinin müzik sahasında ortaya çıkardığı değişimler, yalnızca sanatsal veya kültürel boyutla sınırlı kalmamaktadır. Telif haklarının korunması, sanatçıların emeğinin karşılığını adil bir biçimde alabilmesi ve dijital gelirlerin dağıtımına ilişkin hukuki düzenlemeler, müzisyenlerin ve endüstri paydaşlarının mücadele etmek zorunda kaldığı başlıca konular arasında yer almaktadır. Geleneksel yapımcı firmaların ve dağıtımcıların egemenliğinin önemli ölçüde zayıfladığı dijital ekosistemde, bağımsız müzisyenlerin kendi kanalları üzerinden geniş kitlelere ulaşması mümkün olduğu gibi, algoritmaların ve reklam stratejilerinin belirleyiciliği de kimi zaman ciddi bir rekabet baskısı yaratmaktadır. Askin ve Mol (2018) ile Goulding ve Derbaix (2019) gibi araştırmacılar, dijital platformların görünürlük ve keşfedilme süreçlerini kontrol etme biçiminin, müzik piyasasında kültürel adaletin sağlanması bakımından çeşitli engeller veya olanaklar yaratabildiğini vurgulamaktadır. Bu yönüyle dijitalleşme, bir taraftan müzik üretimini ve paylaşımını daha özerk hale getirebilirken, diğer taraftan müziğin metalaşma hızını artırarak kültürel mirasın ticari beklentiler uğruna şekillendirilmesi riskini de beraberinde getirmektedir.

Dijital devrimin müzikal icra biçimlerinde yarattığı köklü etkiler, Tahiroğlu (2021) tarafından incelenerek, elektronik müzik araçlarının çeşitlenmesi, bilgisayar tabanlı ses işleme teknolojilerinin gelişmesi ve mobil cihazların yaygınlaşması sayesinde bestecilerin ve icracıların deneysel çalışmalara

erişimini kolaylaştırdığına değinilmiştir. Bu yeni enstrüman ve teknoloji çeşitliliği, bestecinin veya icracının rol tanımında radikal bir değişime yol açarak, performansın teknik ve estetik boyutlarını yeniden yorumlamayı gerekli kılmaktadır. Bugün bir müzisyenden, geleneksel anlamda yalnızca çalgı çalma ya da nota okuma becerisi beklenmemekte; aynı zamanda ses düzenleme, miksaj, dijital platform kullanımı ve sosyal medya yönetimi gibi alanlarda da donanımlı olması istenmektedir. Bu eğilim, akademik ve mesleki müzik eğitimi müfredatlarında, yeni teknolojilerle uyumlu ders içeriklerinin geliştirilmesini; prodüksiyon, dijital arşivleme veya etkileşimli müzik performansı gibi alanlara yönelik eğitimlerin yoğunlaşmasını zorunlu kılmaktadır. Dijital kültürleşme süreciyle birlikte giderek daha sık tartışılan konulardan bir diğeri, müziğin “özgünlük” ve “otantiklik” boyutunun korunmasıdır (Goulding & Derbaix, 2019; Askin & Mol, 2018). Özellikle yerel müzik geleneklerinin dijital platformlara aktarılması sırasında, söz konusu türlerin tarihi, sanatsal ve kültürel niteliklerinin hangi ölçüde devam ettirilebileceği konusu önem kazanmaktadır. Eski kayıtların dijitalleştirilerek yeniden düzenlenmesi veya popüler müzik akımlarıyla melezleşmesi, kültürel mirasın sürdürülebilirliğine yönelik olumlu bir katkı sağlayabileceği gibi, yerel icra deneyimlerinin ticari kaygılar doğrultusunda dönüşmesi riskini de beraberinde taşıyabilmektedir. Bu nedenle, Öztürk ve Crossley (2021) ile Järvekülg ve Ibrus (2022) gibi araştırmacılar, etnomüzikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi disiplinlerarası bakış açıları kullanarak, yerel müziğin dijital platformlarda nasıl yeniden yorumlandığını ve bu dönüşümün toplumsal hafızaya yansımalarının hangi boyutlarda ortaya çıktığını analiz etmektedir. Böylelikle, dijitalleşme çağında kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarımı konusunda yeni stratejilerin geliştirilmesi gereği her zamankinden daha önemli bir hâl almaktadır.

Dijitalleşmenin müzik alanına sağladığı önemli katkılardan biri de arşivleme imkânlarının büyük ölçüde artmış olmasıdır. Analog formattaki kayıtların dijital ortama taşınması, bu kayıtların hızla çoğaltılmasına ve geniş bir küresel kitleye ulaştırılmasına kapı açmakta; bu da yalnızca güncel müzik türlerinin değil, tarihsel açıdan değer taşıyan kayıtların, geleneksel enstrüman icralarının veya ulusal bestecilerin eski performanslarının dijital platformlarda korunmasına ve araştırmacılara açılmasına olanak vermektedir. Kütüphane ve müze gibi kurumsal yapılara ek olarak, sivil toplum kuruluşları veya bağımsız araştırmacı toplulukları da dijital arşiv projeleriyle daha önce çok sınırlı erişim imkânına sahip eserlere yönelik ilgiyi artırmakta; böylece dijital kültürleşme bir nevi “ortak hafıza deposu”nun genişlemesini hızlandırmaktadır. Bu aşamada, saklama ve kataloglama biçimlerine ilişkin standartların belirlenmesi, telif hakları ve dijital koruma stratejilerinin geliştirilmesi gibi konuların önemi Avcı (2020) tarafından da ortaya konulduğu üzere, toplumsal belleğin sürdürülebilirliğini sağlamak adına vazgeçilmez hale gelmiştir.

Müziğin dijital mecralardaki işlevi, sanatsal ve kültürel boyutların yanı sıra toplumsal ve politik süreçlerle de yakından ilişkili görünmektedir. Toplumsal hareketler, protestolar veya kimlik müzakereleri kapsamında kullanılan müzikal eserler, sosyal medya aracılığıyla hızla yaygınlaşarak kısa sürede kitlesel bir söylemin parçasına dönüşebilmektedir. Bunun sonucunda, müziğin bir sanat formu olmanın ötesine geçerek kolektif bir eylemin ve toplumsal hareketliliğin sembolü hâline gelme potansiyeli oldukça yükselmektedir. Bu durum, müziğin toplumsal dinamiklerle kurduğu ilişkinin dijital platformlar sayesinde daha da görünür olduğunu göstermekte ve dijital kültürleşme sürecinin yalnızca teknolojik bir dönüşüm değil, aynı zamanda sosyokültürel ve politik etkileşimleri de yönlendiren bir alan yarattığını işaret etmektedir (Avcı, 2020).

Sonuç olarak, dijital kültürleşme ve müzik ilişkisini salt olumlu veya olumsuz yargılarla değerlendirmek yerine, çok boyutlu bir dönüşüm süreci olarak tanımlamak daha isabetli görünmektedir. Dijital platformların ve sosyal medya ağlarının, müziğin ulusal veya yerel ölçekte sınırlı kalmadan küresel dolaşıma girmesine, hızla çeşitlenmesine ve yeni yaratıcı iş birliği formlarının ortaya çıkmasına olanak sağladığı söylenebilir. Buna karşın, söz konusu hızlı dolaşım ve niceliksel artış kimi zaman müzikal eserlerin yüzeyselleşmesine veya ticarileşmesine yol açarak nitelik konusunu ikinci plana itme riskini doğurabilmektedir. Böylesi bir ortamda, dijital platformlarda gerek üretici gerek tüketici olarak varlık

gösteren tüm aktörlerin, müziğin toplumsal bellekteki ve kültürel mirastaki önemini gözeterek hareket etmesi büyük önem taşımaktadır. Disiplinler arası bir perspektifle gerçekleştirilecek araştırmaların, dijital çağda müziğin nasıl bir kimlik kazandığını, hangi anlam katmanlarına büründüğünü ve geleceğe dönük olası eğilimleri nasıl belirlediğini detaylı biçimde ortaya koyacağı aşîkârdır. Böylece, müziğin dijital kültürleşme sürecindeki konumu, yalnızca teknolojik gelişmelerin getirdiği yenilikler üzerinden değerlendirilmeyecek; kültür, toplum ve bellek eksenlerinde çok katmanlı bir değerlendirmeye de tabi tutularak akademik alanyazında daha sağlam bir yer edinecektir.

3.2. Müzik arşivleme ve teknolojinin rolüne ilişkin bulgular

Müzik arşivleme, özellikle 19. yüzyılın sonlarından itibaren kayda değer bir önem kazanmış ve toplumsal belleğin inşasında müziğin taşıdığı ağırlık nedeniyle, farklı dönemlerde değişen yöntem ve teknik araçlarla sürekli olarak güncellenmiştir. Başlangıçta sözlü ve yazılı aktarıma bağlı kalan süreçler, analog kayıt cihazlarının yaygınlaşmasıyla birlikte daha belirgin bir sistematik kazanmaya başlamış, plak, kaset, bant ve CD gibi fiziksel materyaller aracılığıyla müzikal eserlerin korunması ve kuşaklar arası aktarımı olanaklı hale gelmiştir. Ancak bu fiziksel materyallerin zaman içinde yıpranması, saklama koşullarının zorluğu ve yeniden üretim süreçlerindeki yüksek maliyet gibi kısıtlar, geleneksel arşiv sistemlerinin kapsayıcılığını önemli ölçüde sınırlamış, müziğin sadece belirli bir bölümünün geniş kitlelere ulaşabilmesine imkân tanımıştır. Bunun yanı sıra, fiziksel kayıtların dayanıklılık sorunları, çok sayıda kültürel miras niteliğindeki kaydın zaman içinde kaybolmasına veya erişilmesi güç, sınırlı sayıdaki arşivde korunmasına yol açmıştır. Bu nedenlerle, dijital teknolojilerin gelişmesi, müziğin saklanması ve sürekliliğinin sağlanmasında yalnızca teknik bir ilerlemeye işaret etmemiş, aynı zamanda arşivleme pratiklerinin nitelik ve kapsamını kökten dönüştüren tarihsel bir eşik olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Waters, 2006; Boutard, 2020).

Günümüzde yüksek kapasiteli veri depolama cihazları, bulut tabanlı sistemler ve internet teknolojilerinin hızlı gelişimi, arşivleme süreçlerinde çok yönlü bir devrime kapı aralamakta; milyonlarca müzik eserinin dijital formatlarda saklanması, kategorize edilmesi, yedeklenmesi ve dileyen herkesin erişimine açılması mümkün hale gelmektedir. Bu durumun, toplumsal müzikal hafızanın tarihsel açıdan hiç olmadığı kadar geniş ve katılımcı bir çerçevede inşa edilmesini sağladığı söylenebilir. Arşivlerin fiziksel yıpranmaya maruz kalma riskinin ortadan kalkması, farklı yedekleme yöntemleriyle verilerin korunabilmesi ve kullanıcıların çevrimiçi platformlar aracılığıyla bu verilere anında erişebilmesi, müzikal birikimin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından da güvence niteliği taşımaktadır. Üstelik bu kazanımlar, teknolojiyi salt bir “destek” unsurundan öte, arşivleme politikalarını ve yöntemlerini yeniden tanımlayan bir aktöre dönüştürmektedir. Çünkü arşivlenen eserlerin nasıl sınıflandırılacağı, hangi ölçütlerle erişime açılacağı ve veri paylaşımının hangi etik ilkeler ışığında düzenleneceği soruları, teknoloji destekli arşivlerin giderek daha fazla paydaşı ilgilendiren bir tartışma alanı oluşturmaya sebep olmaktadır. Dijital arşivlerin işlevselliği, büyük ölçüde veri tabanı yönetimi ve yazılım teknolojilerindeki ilerlemeler sayesinde güç kazanmaktadır. Özellikle meta verilerin kullanılması, müziğin tür, coğrafya, dönem, icra biçimi veya besteci gibi farklı kategoriler altında etiketlenmesini kolaylaştırarak, araştırmacıların ve müzikseverlerin ilgilendikleri eserlere sistemli bir şekilde ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Zhironov ve arkadaşlarının (2021) değindiği üzere, dijital ortamlarda aynı bestecinin farklı dönemlerde ürettiği eserlerin tematik olarak bir araya getirilmesi veya belirli bir halk müziği türünün değişik coğrafyalardaki varyantlarının karşılaştırmalı olarak sunulması, hem müzikoloji çalışmalarını hem de kültürel etkileşim pratiklerini zenginleştiren bir potansiyele işaret etmektedir. Bu durum, müzikal araştırmaların eskisine kıyasla çok daha fazla veriyle desteklenmesine ve disiplinler arası bir bakış açısının daha kolay benimsenmesine de yol açmaktadır. Sosyologlar, etnomüzikologlar, dilbilimciler ve hatta bilgisayar mühendisleri gibi farklı uzmanlık alanlarına sahip araştırmacılar, dijital arşivlerdeki verileri inceleyerek kültürel formların tarihsel sürekliliği, coğrafi dağılımı, müzikal motiflerin evrimi veya icra pratiklerinin sosyokültürel arka planı gibi pek çok konuda kapsamlı bilgilere erişebilmektedir.

Teknoloji ve müzik arşivleme kesişiminde yapay zekâ uygulamaları, güncel araştırmaların en dikkat çekici unsurları arasında yer almaktadır. Ses tanıma ve otomatik notasyon yazılımları, analog ortamdan dijital ortama aktarılan kayıtlardaki motifleri ve kullanılan enstrümanları tespit edip analiz edebilmekte, bu verileri büyük veri algoritmaları yardımıyla arşiv sistemlerinde yapılandırılmış bir biçimde sunmaktadır. Böylece, binlerce saatlik kaydı satır satır inceleme zorluğu ortadan kalkarak, araştırmacılar kısa sürede istediği eserlere erişebilmekte, farklı kayıtlar arasındaki benzerlikleri ya da ayrışan yönleri daha sistematik bir şekilde karşılaştırabilmektedir. Aynı zamanda, müzisyenler ve yapımcılar için de arşivlerdeki zengin içeriklere hızlıca ulaşarak yeni düzenlemeler veya besteler için ilham kaynağı bulmak daha elverişli bir hale gelmektedir. Bu bağlamda yapay zekâ, hem müzikal yaratıcılığa hizmet eden bir laboratuvar görevi üstlenmekte hem de kolektif belleğin büyümesini sağlayan bir “sınıflandırma ve keşif” aracına dönüşmektedir. Bununla birlikte, dijital arşivlerin sunduğu olanakların artması, etik ve hukuki çerçevelerin de yeniden gözden geçirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Telif haklarının dijital ortamda nasıl korunacağı, kâr amacı güden veya kamu temelli platformların içerik paylaşımında hangi kriterleri benimseyeceği ve yerel veya anonim eserlerin kültürel mülkiyet açısından hangi statüde değerlendirileceği, güncel tartışmalar arasında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle geleneksel müziklerin “kamu malı” niteliğinde sayılıp sayılmayacağı, yerel icracıların ticari platformlara aktarılırken hangi prosedürlerden geçmesi gerektiği ve elde edilen gelirin ne tür bir paylaşım mekanizmasına tabi olacağı, teknolojinin getirdiği imkânlar kadar belirsizlikleri de gündeme taşımaktadır. Bu noktada üniversiteler, kütüphaneler ve müzeler gibi kurumlar, çoğulcu bir perspektifle arşiv politikalarını şekillendirmeye çalışarak farklı paydaşların haklarını gözetme, veri yönetimini etik ilkelere dayandırma ve sürdürülebilir bir arşiv ekosistemi kurma yönünde adımlar atmaktadır. Kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacını merkeze alan bu tür çabalar, dijital arşivlerde yer alan kayıtların sıradan bir “veri seti” olmaktan çıkarak aynı zamanda bir toplumsal sorumluluk nesnesine dönüşmesi anlamına gelmektedir.

Dijital arşivlerin giderek yaygınlaşması, müziğin coğrafi olarak daha geniş bir alanda dolaşıma girmesine ve toplumsal belleğin yeni biçimlerde inşa edilmesine katkı sağlamaktadır. Eskiden küçük bir toplulukla sınırlı kalan bir halk ezgisi, bugün çevrimiçi bir platformda yayımlandığında hızla çok farklı kültürlerden dinleyici ve icracıyla etkileşime girebilmekte, bu da o eserin yeni yorum ve performanslarla sürekli olarak yeniden üretilmesine kapı aralamaktadır. Böyle bir etkileşim, müziğin toplumsal bellek içindeki statüsünü canlı ve dinamik kılarak, geleneksel veya yerel müziklerin de küresel düzlemde fark edilebilmesini ve takdir edilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu, bir yandan yerel kültürlerin görünürlüğünü artırarak kültürel çeşitliliği koruma yönünde işlevsellik sağlarken, diğer yandan da hızlı bir ticarileşme dalgasının geleneksel müzik formlarını yüzeyselleştirebileceğine ilişkin kaygıları beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, dijital arşivlerin yol açtığı dönüşüm, müzikal hafızanın çok boyutlu doğasını ve paydaşların bu doğaya dair sorumluluklarını daha belirgin biçimde ortaya koymaktadır. Bu sürecin diğer bir katmanı ise çevrimiçi müzik akış servislerinin her geçen gün daha geniş kitlelere ulaşması ve bu platformların yeni ile eskinin aynı anda erişilebilirliğini sağlayan benzersiz bir mecra sunmasıdır. Spotify, Apple Music veya YouTube Music gibi servisler, kullanıcıların dinleme alışkanlıklarını analiz edip kişiselleştirilmiş çalma listeleri önererek, dinleyicilere ilgi duydukları tür ve dönemlerin yanı sıra benzer kategorilerde yer alan başka eserleri de tanıtabilmektedir. Kullanıcıların bu şekilde, daha önce karşılaşmadıkları eserleri keşfetmesi mümkün olmakta, hatta bu keşif süreci yerel müziklerin küresel izleyicilerle buluşmasını hızlandırmaktadır. Bu bakımdan, müzikal hafızanın tekdüzeleşmesi yerine, farklı kültürel geçmişlere dayanan eserlerin geniş kitlelere ulaşması sonucu zenginleşmesi de söz konusu olabilmektedir. Fakat aynı zamanda, öneri algoritmalarının belirli içerikleri öne çıkarma veya gizleme biçimi, müzikal çeşitliliğin adil temsiliyi etkileme potansiyeline sahiptir. Bu noktada, algoritmaların arka planını belirleyen ticari veya teknik tercihlerin, kullanıcının erişimine sunulan eserlerin kapsamını daraltabileceği ya da belirli türlerin görünürlüğünü azaltabileceği uyarısı göz ardı edilmemelidir.

Tüm bu yönleriyle değerlendirildiğinde, gelecekte müzik arşivleme alanında daha da yoğunlaşması beklenen sayısallaştırma süreçlerinin, yalnızca niceliksel bir artış doğurmayacağı, aynı zamanda yapay zekâ tabanlı analiz yöntemlerini de içeren çok daha kapsamlı bir veri yönetimi ekosistemi inşa edeceği rahatlıkla öngörülebilir (Gümüş & Abul, 2012; Colavizza vd., 2021). Büyük ölçekli veri depolarında toplanan müzikal eserler, akademik araştırma, kültürel çalışmalar ve sanatsal üretim açısından devasa bir kaynak haline gelmekte; bu veri yığını değerlendirilerek, yapay zekâ destekli sınıflandırma, ses tanıma ve dil işleme teknolojileriyle mümkün oldukça hızlı ve etkin bir hale gelmektedir. Dolayısıyla, müzikal mirasın korunması, yeniden dolaşıma sokulması ve toplumsal belleğe dahil edilmesi süreçleri, teknolojiyle kurulan etkileşim üzerinden sürekli yeniden tanımlanmaya açık bir görünüm sergilemektedir.

Bu kapsamda, dijital kültürleşme bağlamında müzik arşivleme ve teknolojinin rolü, güncel müzik ekosistemini şekillendiren temel dinamiklerden biri olarak varlığını hissettirmektedir. Kayıt teknolojilerinin gelişmesi ve veri depolama kapasitesinin büyümesi, tarihsel kayıtların ve güncel eserlerin daha korunaklı, erişilebilir ve yeniden üretime açık bir ortamda saklanmasına imkân tanıdığı gibi, telif hakları, etik, kültürel özgünlük ve ticari dengeler gibi konuları da tartışmaya açmaktadır. Müzikal üretim ve tüketim süreçleri söz konusu olduğunda, arşivleme faaliyetini yalnızca teknik bir kayıt altına alma eyleminden ibaret görmek yerine, kültürel kimlik, toplumsal hafıza ve geleceğe yönelik sanatsal inovasyonun ayrılmaz bir parçası olarak konumlandırmak gerekmektedir. Bu bakış açısı, üniversiteler, kütüphaneler, müzeler ve dijital platformları yöneten şirketler gibi çok sayıda kurum ve kuruluşun sorumluluğunu da içeren kapsayıcı bir politikanın geliştirilmesini zorunlu hale getirmektedir.

3.3. Dijital kültürleşmenin toplumsal belleğe etkisine ilişkin bulgular

Dijital kültürleşme olgusu, teknolojik olanakların ve iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla giderek hızlanan toplumsal dönüşümlere işaret etmekte, bu dönüşümlerin toplumsal bellek üzerindeki etkisi de her geçen gün daha belirgin hale gelmektedir (Kızgın vd., 2019). Toplumsal bellek, bireylerin ve toplulukların geçmiş deneyimlerinden, tarihsel olaylardan ve kültürel değerlerden hareketle oluşturdukları ortak bir hafıza deposu olarak tanımlanabilir; müzik ise bu hafıza deposu içindeki en güçlü iletişim araçlarından biri olarak kabul edilmektedir (Tekman & Horçatsu, 2002). Geleneksel toplum yapılarında bellek, çoğunlukla sözlü aktarım ve sınırlı görsel veya yazılı kaynakların varlığı temelinde oluşmuştur. Oysa günümüzde dijital teknolojilerin hızla yayılması, müzikal mirasın kayıt altına alınması, paylaşılması ve yorumlanması süreçlerini neredeyse gerçek zamanlı ve etkileşimli bir biçime dönüştürmüştür. Bu dönüşüm, müziği yalnızca dinlenebilir veya saklanabilir bir veri bütününden ibaret olmaktan çıkarıp, toplumsal belleğin sürekli yenilenen ve katılımcı bir yolla yeniden inşa edilen bir unsuru haline getirmektedir.

Geleneksel dönemde, müziğin toplumsal bellekteki konumu ağırlıklı olarak yüz yüze icra ve sınırlı arşiv imkânlarıyla belirlenmekteydi. Düğün, cenaze ve belirli kutlama ritüelleri gibi toplumsal etkinlikler, müziğin paylaşarak yeniden üretildiği başlıca ortamlar olarak kabul görmekte, bu ritüellerde icra edilen melodiler veya sözlü eserler zaman içinde sözlü aktarım yoluyla yeni kuşaklara aktarılmaktaydı (Uğurlu, 2013). Bu süreçte, bir müzik eserinin toplumsal hafızada yer edinmesi büyük ölçüde geleneksel otorite konumundaki kişilerin veya topluluk büyüklerinin bilgi aktarımına bağlıydı. Buna karşın, dijital kültürleşmeyle ortaya çıkan yeni koşullar, mekânsal ve zamansal kısıtları önemli ölçüde esnetmekte, yerel veya anonim bir eserin çeşitli dijital platformlar aracılığıyla dünyanın herhangi bir noktasına anında ulaşabilmesine ve orada yeni biçimlerde yorumlanarak yeniden üretilmesine imkân tanımaktadır. Böylece, yerel müziklerin küresel ölçekte görünürlüğü ve dolaşımı artarken, farklı kültürlerin müzikal pratikleri ortak bir hafıza paydası etrafında birleşebilmekte, bu da toplumlar arasında yeni kültürel köprülerin kurulmasına zemin hazırlamaktadır. Dijital kültürleşme süreci, toplumsal bellek oluşumunu yalnızca niceliksel olarak zenginleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda bu

sürecin demokratikleşmesine de katkıda bulunmaktadır (Kızgın vd., 2019). Geleneksel dönemde, kayda değer bir müzik eseri yaratmak, bunu belgelemek ve geniş kitlelerle paylaşmak, çoğunlukla devlet kurumlarının, ticari müzik endüstrisinin veya belirli otoritelerin inisiyatifinde kalmaktaydı (Nurlybayeva, 2021). Böyle bir yapıda, belleğe hangi eserlerin dahil edileceği veya hangi eserlerin unutulup gideceği büyük ölçüde bu merkezî unsurların tercihleriyle şekillenmekteydi. Dijital platformların hayatımıza girmesiyle birlikte, neredeyse herkes akıllı telefonlar veya temel kayıt ekipmanları yardımıyla kendi müzikal eserlerini veya icralarını kaydedip çevrimiçi ortamlarda paylaşabilir hale gelmiştir. Bu durum, toplumsal belleğin inşa sürecini daha katılımcı ve çoğulcu bir niteliğe kavuşturarak, yerel yorumların, bağımsız düzenlemelerin ve kişisel perspektiflerin de kolektif belleğin parçası olmasına olanak vermektedir. Artık, yöresel bir türküyü kendi özgün düzenlemesiyle yorumlayıp çevrimiçi mecralarda yayımlayan bir genç, bellek oluşumuna müdahil olmakta, bu bellek sürecine yeni anlatılar ve etkileşimler kazandırarak kültürel zenginliği çoğaltmaktadır.

Bununla birlikte, dijital ortamın aşırı bilgi yükü, hızlı tüketim ve kısa dikkat süresi gibi karakteristik özellikleri, toplumsal bellek açısından belirli riskleri de beraberinde getirebilmektedir. Müzik, bu platformlarda son derece hızlı bir şekilde dolaşıma girerek tüketilmekte ve popüler akışın dışında kalan veya ticari potansiyeli düşük görülen eserler, “algoritmik göz ardı”na uğrayarak giderek daha az görünür hale gelebilmektedir. Belirli platformların öneri algoritmaları, kullanıcıların ilgi alanlarına göre içerikleri filtreleyip organize ettiği için, bazı eserler öne çıkarken bazıları unutulmaya daha açık hale gelmektedir. Bu seçici algoritmalar, geleneksel “seçici arşivcilik” uygulamalarından farklı bir biçimde işlese de, sonuçta toplumsal belleğin hangi eserler üzerinden biçimleneceği konusunda etkili olabilmektedir. Bu nedenle, dijital kültürleşmenin toplumsal bellek üzerindeki nihai etkisini değerlendirirken, platformların çalışma mantıklarını, kullanıcıların katılım biçimlerini ve müzik endüstrisinin ticari stratejilerini aynı çerçevede incelemek gerekmektedir.

Dijitalleşme ile ortaya çıkan bir başka önemli boyut, “zamansallık” kavramının bellekteki rolünün dönüşmesidir. Geçmişte, müzikal ürünler belirli bir dönemle ya da tarihsel kesitle özdeşleştirilirken, günümüzde geçmiş kayıtların anında erişilebilir olması ve yeni kayıtlara gerçek zamanlı biçimde katılım sağlanması, belleğin esnek bir zaman diyalektiği içinde gelişmesine olanak tanımaktadır. Canlı yayınlar, çevrimiçi konserler veya interaktif müzikal etkinlikler, geçmişten gelen müzikal mirası sadece korumakla kalmayıp, o mirasın içinden yeni yaratımlara imkân veren bir döngüyü her an güncelleyerek geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bellek temelinde akışkan bir süreklilik inşa etmektedir. Bu dinamik yapı, toplumsal belleği durağan veya yalnızca geriye dönük bir oluşum olmaktan çıkarıp, katılımcılarla her an zenginleşebilen bir paylaşım alanına dönüştürmektedir.

Dijital platformlar üzerinden yürüyen bu toplumsal bellek oluşumu, kimlik ve aidiyet meseleleriyle de yakından ilintilidir. Müzik, tarih boyunca etnik, yerel veya ulusal kimliklerin ifadesinde vazgeçilmez bir kültürel araç konumunda yer almış, çeşitli dönemlerde siyasi hareketlerin de sembolü haline gelmiştir (Burke & Şen, 2018). Günümüzde protesto hareketlerinden dayanışma kampanyalarına, kültürel tanıtım girişimlerinden turizm faaliyetlerine kadar çok çeşitli alanda, müzik ve dijital araçların kesişimi ortak bir kimlik veya anlatı geliştirmek için hızla devreye sokulabilmektedir. Öte yandan, dijital ortamlarda hızla yayılan müzikal içeriğin, farklı kültürler arasında melez kimliklerin doğmasına da katkı sunduğu gözlenmektedir. Bir yanda “yerel” unsurların küresel seviyede tanınırlık kazanması, diğer yanda popüler müzik akımlarının farklı coğrafyalara uyarlanarak yeni formlar yaratılması, “melez” bellek katmanlarının oluşmasını desteklemektedir. Bu melezlik hem kültürel zenginliği hem de hızlı ticarileşme, anonim eserlerin özgünlüğünü yitirme ve yerel pratiklerin kitlesel piyasa dinamiklerine kapılma risklerini beraberinde getirmektedir.

Dijital kültürleşmenin toplumsal bellek üzerindeki etkilerini ele alırken, dijital eşitsizlik ve erişim konularına da dikkat çekmek gerekir. Bazı toplulukların internet erişimindeki kısıtlılıklar, düşük dijital okuryazarlık düzeyi veya sosyoekonomik dezavantajlar, dijital belleğin üretimine ve paylaşımına

katılım imkânlarını sınırlayabilmektedir. Bu nedenle, dijital kültürleşmenin sunduğu fırsatlar her zaman eşit bir dağılıma sahip değildir. Müzik, kendi doğası gereği evrensel bir iletişim aracı işlevi görebilecek olsa da yoğun dijitalleşme dalgasından herkesin benzer düzeyde yararlandığını söylemek zordur. Bazı dillerin ve türlerin küresel platformlarda baskın hale gelmesi, daha az bilinen kültürel pratiklerin dijital bellek içinde arka planda kalmasına veya kendini ifade alanı bulamamasına neden olabilmektedir. Bu durum, dijital platformların toplumsal bellek inşa sürecinde ne tür eşitsizlikler yarattığı sorusunu gündeme getirmekte, teknolojik yeniliklerden tam olarak yararlanamayan veya farklı dillerde içerik üreten toplulukların hafızada yeterince yer alamadığı gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Diğer yandan, dijital platformların hikâye anlatımı, içerik paylaşımı ve toplumsal çalıştay gibi etkileşim biçimlerine uygun olması, bireylerin ve küçük toplulukların toplumsal hafızaya daha etkin biçimde katılmasına da olanak vermektedir. Bu sayede, sadece “büyük anlatılar” değil, aynı zamanda gündelik yaşamın sesleri, yerel hikâyeler veya bireysel hatıralar da dijital mecralar aracılığıyla bellek kayıtlarına dahil olmakta, toplumsal bellek daha zengin ve katmanlı bir çerçevede yeniden inşa edilmektedir. Ancak bu çok katmanlı yapı, dezenformasyon veya yanlış etiketlemeler gibi bellek güvenilirliğini zedeleyebilecek unsurlara da yol açabilmektedir. Müzik özelinde, eserin asıl bestecisinin veya icracısının bilinçli ya da bilinçsiz olarak değiştirilmesi, kaynakların yanlış beyan edilmesi veya kasıtlı manipülasyonlar, toplumsal belleğin yanıltıcı bir yönde şekillenmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle, dijital kültürleşme ile artan veri dolaşımını, “hangi kaynakların güvenilir olduğu, bu kaynakları nasıl doğruladığımız” gibi soruları merkeze alan bir denetim süreciyle değerlendirmek, müzik alanında da acil bir akademik ve toplumsal ihtiyacı göstermektedir.

Tüm bu bakış açıları ışığında, dijital kültürleşmenin toplumsal bellek üzerindeki etkisi, son derece çok yönlü bir boyuta sahiptir. Müzik, söz konusu dönüşümün anahtarı sayılabilecek bir sanat dalı olarak, kültürlerin küresel görünürlüğünü sağlamada ve farklı topluluklar arasında yeni kimlik inşa süreçlerini tetiklemede kilit bir işlev üstlenmektedir. Dijital platformların sağladığı demokratik katılım, kolay erişim ve katılımcı etkileşim özellikleri, toplumsal belleğin çeşitlenmesine ve zenginleşmesine kapı aralamakta, ancak aynı zamanda hızla tüketim, seçici algoritmalar ve dijital eşitsizlik gibi sorunları da gündeme getirmektedir. Bu nedenle, dijital kültürleşme ve toplumsal bellek arasındaki ilişkiyi anlamak, salt teknolojik olanakları olumlamak veya yadsılamakla sınırlı kalmadan, sosyolojik, kültürel ve etik boyutları iç içe ele alacak bütüncül bir araştırma perspektifi gerektirmektedir. Bu bütüncül perspektif, müziğin toplumsal bellek içindeki yerini, dijital araçların getirdiği yeni olanaklar ve kısıtlarla birlikte yorumlayarak, gelecekte kültürel mirasın nasıl şekilleneceğine dair daha kapsamlı bir öngörü sunabilecektir.

3.4. Dijital müzikal hafızanın geleceğine ilişkin bulgular

Dijital müzikal hafızanın geleceği, teknolojik yeniliklerin artan hızı ve küresel ölçekte yaygınlaşan kültürel etkileşim pratikleri sayesinde, geçmiş dönemlerde tasavvur dahi edilemeyen çok boyutlu bir dönüşüme işaret etmektedir. Müzik, tarihsel olarak toplumsal ve kültürel değişimlerin önemli bir yansıtıcısı konumunda bulunmuş; insanlığın farklı dönemlerdeki duygu, düşünce ve kimlik kurgularını ifade etmesinde kilit bir araç rolü oynamıştır. Dijitalleşme sürecinde ise, bu rol yalnızca sanatsal veya estetik bağlamlarla sınırlı kalmamakta; teknik, ekonomik, hukuki ve sosyokültürel katmanları aynı anda barındıran yeni bir hafıza biçiminin oluşumuna öncülük etmektedir. Bir yandan ses kaydı teknolojilerinin tarihî gelişim süreci, yapay zekâ tabanlı müzik besteleme uygulamaları, çevrimiçi kolektif üretim deneyimleri ve sanal gerçeklik konserleri gibi yenilikler, müzik dinleme ve yaratma pratiklerini genişletmekte, diğer yandan da geleceğin dijital müzikal belleğini çok katmanlı ve karmaşık bir yapıya kavuşturmaktadır.

Yakın gelecekte dijital müzikal hafızanın yapay zekâ ve makine öğrenimi teknolojileriyle çok daha ileri bir bütünleşme içerisine gireceği öngörülmektedir. Günümüzde zaten kullanılan ses tanıma, otomatik beste üretimi, müzik türü sınıflandırma ve öneri algoritmaları gibi uygulamaların, önümüzdeki

dönemlerde teknik kapasite ve etki alanı bakımından daha gelişmiş sürümlerinin devreye gireceği düşünülmektedir. Bu durum, milyonlarca eserden oluşan geniş müzikal arşivlerin hızla taranarak tür, dönem, coğrafya, hatta duygusal ton gibi ayrıntılı başlıklarda analiz edilmesine ve dolayısıyla müzikal verilerin daha sistemli bir biçimde tasnif edilmesine imkân tanıyacaktır. Böylelikle, farklı dönemlerde beste yapan bir sanatçının eserleri veya değişik coğrafyalardan gelen halk ezgilerinin birbirleriyle ilişkisi saniyeler içinde ortaya konabilecek ve dijital hafızanın hem akademik çalışmalarda hem de bireysel keşif süreçlerinde daha kapsamlı bir rol üstlenmesi sağlanacaktır.

Yeni medya ortamlarında yapay zekâ uygulamalarının bestecilik ve müzisyenlik süreçlerine giderek artan bir şekilde dahil olması ise, insan yaratım sürecinin özgün parametrelerinin makine öğrenimi tarafından taklit edilmesiyle ilgili önemli tartışmaları beraberinde getirmektedir. Yapay zekânın bu süreçte oluşturduğu eserlerin insan yaratıcılığından ne ölçüde ayırt edilebildiği, besteci veya icracı kimliğinin gelecekte nasıl tanımlanacağı ve veri setlerinin çeşitliliği ile temsiliyetine ilişkin sorular, araştırmacılar ve müzik camiası açısından giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Algoritmaların şeffaflığı, eğitildikleri veri havuzunun toplumsal hafızayı ve farklı müzik geleneklerini kapsayıcı niteliği ve etik hassasiyetlerin gözetilmesi, yalnızca teknik bir mesele olmanın ötesinde, müziğin kültürel ve sanatsal boyutunu da derinden etkileyecek konular olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, yapay zekâ yardımıyla üretilen bestelerin ve yorum performanslarının gelecekteki konumu, hem müzik sektörü hem de akademik araştırmalar açısından yeni ufuklar açmakla birlikte özgün insan yaratımıyla makine üretimi arasındaki sınırları sorgulatacak pek çok soruyu da gündeme taşımaktadır.

Dijital müzikal hafızanın geleceğine dair bir diğer belirgin beklenti, artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) teknolojilerinin müzik deneyimini daha da zenginleştirmesidir (Park vd., 2024). Geleneksel olarak işitsel veriye dayanan müzik dinleme deneyimi, dijital çağda görsel etmenlerin ve mekânsal simülasyonların da katkısıyla bambaşka bir boyuta evrilme potansiyeli barındırmaktadır. Örneğin, geçmiş dönemlere ait konserlerin, mekânın akustik özelliklerini de içeren üç boyutlu canlandırmalarla yeniden sahnelenmesi, hem tarihî konser kayıtlarını daha “gerçek” ve çok duyusal bir çerçevede deneyimlemeye hem de bu tarihî mirası gelecek kuşaklara aktarmada etkili bir yöntemle işaret etmektedir (Pausetv, 2024). Böyle bir teknolojik imkân, geçmiş ile geleceği aynı platformda buluşturarak, dijital müzikal belleğin yalnızca “dinlemek” eylemiyle sınırlı kalmayan, izleyiciyi veya araştırmacıyı o dönemin mekânsal ve duygusal koşullarına dâhil eden kapsayıcı bir hafıza biçimi yaratacaktır. Dijital müzikal hafızanın geleceğini belirleyecek bir başka önemli unsur ise çevrimiçi platformların sunduğu kişiselleştirme ve etkileşim olanaklarının daha da gelişmesidir. Hâlihazırda kullanıcılar, kendi çalma listelerini oluşturarak, bu listeleri sosyal ağlar üzerinden paylaşarak ve kolektif dinleme oturumları düzenleyerek müzik tüketiminden ziyade müzik etrafında ortak bir deneyim alanı yaratan pratikler geliştirmektedir. İlerleyen dönemde bu pratiklerin, dinleyiciyi yalnızca pasif bir “tüketici” konumundan çıkararak, dijital ortamlarda müzikal eserlerin yaratım sürecine ya da performans aşamalarına doğrudan katılım sağlayacak şekilde evrileceği tahmin edilmektedir.

Ortak besteleme platformları, dünyanın farklı noktalarındaki bestecilerin veya icracıların bir eser üzerinde çevrimiçi etkileşimli biçimde çalışmasına zemin hazırlamakta; sanal koro veya orkestra projeleri, katılımcıların eşzamanlı olarak müzikal icrada bulunmasını mümkün kılmaktadır. Bu tür çoğulcu ve katılımcı modeller, müziğin yaratıcı potansiyelini artırırken, aynı zamanda dijital hafızanın yeniden üretime açık, etkileşimli ve çok sesli bir ortama dönüşmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Müzik, tarih boyunca farklı diller, inançlar ve coğrafyalar arasında ortak bir iletişim köprüsü işlevi gördüğü için (Erol, 2011), dijital müzikal hafızanın geleceğinde de küresel ölçekli iş birlikleri ve disiplinlerarası proje etkinliklerinin ön plana çıkacağı düşünülmektedir. Müzikal mirasın korunması, saklanması ve toplumsal hafızanın parçası haline getirilmesi, çeşitli ülkelerin ve kurumların sistematik biçimde ortaklaşmasını gerektirmekte; üniversiteler, müzeler, kütüphaneler, sivil toplum kuruluşları ve müzik endüstrisi paydaşları, bu doğrultuda ortak politika ve standartlar geliştirmenin gerekliliğini daha

yakından hissetmektedir. Aksi hâlde, dijital platformlara erişim ve içerik üretimi konusundaki dengesizlikler, bazı kültürlerin ve müzikal türlerin hafızada temsil edilme oranını düşürerek, küresel müzikal bellek içinde çokselsliliği tehlikeye sokabilecektir. Bu nedenle, teknolojik gelişmelerden yararlanarak kapsamlı arşivler oluşturmak ve bu arşivleri herkes için erişilebilir kılmak, aynı zamanda kültürel çeşitliliğe ve adil temsile önem veren politikaların uygulanmasına da bağlıdır.

Bireylerin ve toplulukların kendi müzikal hikâyelerini çevrimiçi platformlar üzerinden aktarabilme ve bu hikâyeleri bellek kayıtlarına dönüştürebilme imkânının genişlemesi, dijital müzikal hafızanın geleceğinin katılımcı ve demokratik bir çerçevede gelişebileceğinin bir göstergesidir. Teknik kayıt ve düzenleme araçlarının daha ucuz ve kullanışlı hale gelmesi sayesinde, amatör müzisyenler, yerel topluluklar veya belirli kültürel azınlıklar da kendi müzikal geleneklerini dijital ortama taşıyabilmekte ve bu paylaşım, küçük ölçekli olsa dahi geniş kitlelerin erişimine açılabilir. Böylece, geleceğin dijital müzikal hafızası, ağırlıklı olarak büyük şirketlerin veya hükümetlerin kontrolünde yürüyen kurumsal projelerden ibaret kalmayacak; bağımsız bireylerin ve topluluk temelli girişimlerin de katkısıyla, olabildiğince zengin ve çok katmanlı bir kolektif bellek kimliği kazanacaktır.

Tüm bu etkenler birlikte değerlendirildiğinde, dijital müzikal hafızanın geleceğini tasarlayan temel parametrelerin yapay zekâ destekli analiz, etkileşimli platformların yaygınlaşması, artırılmış ve sanal gerçeklik teknolojilerinin gelişimi, uluslararası iş birliklerine dayalı koruma ve arşiv politikaları ile bunları çerçeveyeleyen hukuki ve ekonomik düzenlemeler olduğu anlaşılmaktadır. Bu gelişmelerin olumlu ya da olumsuz yönde sonuçlanması ise, büyük ölçüde teknolojiyi nasıl konumlandırdığımıza, kültürel çeşitliliğe ne ölçüde önem verdiğimiz ve müziği toplumsal hafızanın canlı, sürdürülebilir ve dönüştürücü bir parçası olarak görüp görmediğimize bağlıdır. Eğer dijital müzikal hafıza, salt bir tüketim nesnesi veya rekabet aracı şeklinde değerlendirilir, büyük platformların ekonomik menfaatleri doğrultusunda sınırlandırılırsa, kültürel çeşitlilik ve katılımcı bellek süreçleri zarar görecektir. Ancak aksine, çok paydaşlı, etik ilkelere dayalı ve toplumsal bilinçle yönetilen bir yaklaşım benimsendiğinde, müziğin insanlık tarihindeki en etkili ifade araçlarından biri olduğu gerçeği doğrultusunda, dijital platformlarda benzersiz bir “gelecek geçmişi” inşa edilebilecektir. Böyle bir gelecek, yalnızca teknolojinin değil, aynı zamanda kültür politikalarının, hukuki düzenlemelerin ve toplumsal duyarlılıkların da uyum içinde çalıştığı çok boyutlu bir ekosistemde mümkündür. Dolayısıyla, dijital müzikal hafıza, hem gelecekteki kuşakların çok sesli ve zengin bir müzikal mirasa sahip olmasını sağlayacak hem de günümüzün giderek hızlanan ve ticarileşen müzik endüstrisini kültürel miras bilinciyle yeniden şekillendirme potansiyeli taşıyacaktır.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma, dijital kültürleşme sürecinde müzikal hafızanın dönüşümüne ilişkin kuramsal çerçeveyi, alanyazında yer alan örnek çalışmalarla birlikte ele almaya ve elde edilen bulguları bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde değerlendirmeye odaklanmıştır. Çalışma boyunca, özellikle dijitalleşme olgusunun müzikal üretim, tüketim ve arşivleme pratikleri üzerindeki etkilerini göstermek amacıyla Birson (2016) ve Morris (2020) gibi araştırmalarda vurgulanan temel kavramlar ve tespitlerden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, YouTube, Spotify ve SoundCloud gibi çevrimiçi mecralarda netnografik gözlem yöntemi kullanılarak kullanıcı etkileşim biçimleri, müzikal içerik paylaşımları, platformların teknik altyapıları ve arşiv oluşturma pratikleri sistematik biçimde izlenmiş; elde edilen bulgular, çalışmanın kuramsal çerçevesiyle ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Literatür taramasının yanı sıra, saha verilerinin APA biçimine uygun şekilde metin içinde veya dipnotlar aracılığıyla sunulması, araştırmanın netnografik modele dayanan yönünü güçlendirmekte ve dijital mecralarda gözlemlenen kültürel dönüşümlerin toplumsal bellek üzerindeki etkilerini daha açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Böylece, dijital platformlarda gerçekleşen etkileşimlerin ve bu platformların sunduğu olanakların, geleneksel müzik kültürüne dair hiyerarşik veya seçici arşivcilik yaklaşımlarını nasıl dönüştürebileceğine ilişkin daha kapsamlı bir değerlendirme imkânı elde edilmiştir.

Çalışma boyunca, dijital ortamda müziğin aktörleri arasında sadece üretici-tüketici ilişkisinin bulunmadığı, aynı zamanda kullanıcıların müzikal içeriğin yeniden kurgulanmasında etkin rol oynadığı vurgulanmıştır. Kozinets'in (2010) netnografik bakış açısına dayanarak yapılan çevrimiçi gözlemler, kullanıcıların sosyal medya, çevrimiçi akış servisleri ve dijital arşiv platformlarında sadece eserleri dinlemekle kalmadığını, bunları remix, cover veya benzeri yeniden yorumlama pratikleriyle çoğalttığını göstermektedir. Bu durum, Bennett'in (2012) ifade ettiği katılımcı kültür anlayışının müzik alanında giderek daha güçlü biçimde yerleştiğini ortaya koymaktadır. Öte yandan Askin ve Mol (2018) ile Goulding ve Derbaix'in (2019) çalışmalarında dikkat çekilen, dijital platformlardaki görünürlük ve keşfedilme süreçlerinin algoritmalar tarafından belirlenmesi, çalışmada gözlemlenen kullanıcı etkileşimleriyle de örtüşmektedir. Bu algoritmik yapı, içerik üreticilerinin ve bağımsız icracıların geniş kitlelere ulaşma şansını artırabilirken, aynı zamanda belirli türlerin veya eserlerin görünürlüğünün arka plana itilmesi sonucunu doğurabileceği için, müzikal çeşitliliğin sürdürülebilirliği açısından tartışmalı bir tablo oluşturduğu söylenebilir.

Dijitalleşmenin toplumsal bellek üzerindeki etkilerini ele alan bölümde, Kızgın ve diğerlerinin (2019) vurguladığı gibi, dijital mecra sayesinde belleğe katılımın hızlandığı ve daha demokratik bir boyut kazandığı dikkat çekici bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. Araştırma bulguları, özellikle yerel veya anonim türkülerin, çevrimiçi platformlar aracılığıyla küresel ölçekte yeniden yorumlandığını ve kısa sürede farklı müzikal formlarla etkileşime girdiğini göstermektedir. Bu etkileşim sürecinin, Öztürk ve Crossley'nin (2021) ifade ettiği mekânsal sınırları belirsizleştirme ve farklı kültürler arasında yeni bağlar kurma potansiyelini doğruladığı görülebilir. Yerel müzik kültürlerinin küresel sahnede görünür hale gelmesi, dijital platformlar aracılığıyla farklı coğrafyalara ve topluluklara taşınması açısından avantajlı bir süreç yaratmaktadır. Bununla birlikte, Nurlybayeva'nın (2021) belirttiği "seçici arşivcilik" mefhumunun, hâlen dijital ekosistem içinde de geçerli olduğu görülmektedir. Çünkü büyük veri akışında popüler eserler ön plana çıkarken, daha az bilinen icracıların görünürlük elde etmesi dijital okuryazarlık, tanıtım stratejileri veya platform algoritmalarına yönelik bilince sıkı sıkıya bağlı kalmayı gerektirmektedir.

Müzik arşivleme ve teknolojinin rolüne dair incelemelerde Waters (2006) ve Boutard'ın (2020) vurguladığı gibi, dijital teknoloji fiziksel saklama zorluklarını büyük ölçüde gidererek, analog dönemlere kıyasla çok daha geniş bir koleksiyonun koruma altına alınmasına olanak tanımaktadır. Arşiv verilerinin bulut tabanlı sistemlerde depolanması ve farklı yedekleme yöntemlerinin varlığı, müzikal hafızanın sürdürülebilirliği açısından geleceğe dair umut verici bir görünüm sunmaktadır. Bu bağlamda, Gümüş ve Abul (2012) ile Colavizza ve arkadaşlarının (2021) da altını çizdiği, yapay zekâ uygulamalarıyla ses kayıtlarındaki motifleri ve yapısal özellikleri otomatik tanıma imkânı, araştırmacılar için güçlü bir analiz sahası yaratır. Böylelikle, yüksek hacimli veri setleri arasında kaybolmadan, farklı kültürlerle veya türlere ait eserlerin karşılaştırmalı şekilde incelenebileceği, kolektif bellek çalışmalarında katma değeri yüksek bir teknoloji tabanının oluştuğu söylenebilir. Ancak, teknolojik sistemlerin ve yapay zekâ algoritmalarının nasıl eğitildiği, içeriklerin hangi ölçütlerle veri tabanlarına dahil edildiği ve telif hakları gibi hukuki çerçevelerin ne ölçüde uygulanabilir olduğu, gelecek yıllarda dijital müzikal hafızanın kapsayıcılığını ve adaletini belirleyecek etkenler arasında sayılmalıdır. Dijital platformların toplumsal bellek inşasını sürekli kılan ve "zamansallık" olgusunu dönüştüren yapısı, Tekman ve Horçatsu'nun (2002) müziğin kimlik inşasındaki rolüne ilişkin görüşlerini de güncellemektedir. Günümüzde müzikal hafıza, sadece geriye dönük bir kayıt depolama faaliyeti değil, aynı zamanda dinleyicilerin ve icracıların anlık etkileşimlerle katıldığı, yeni eserlerin eşzamanlı yorumlandığı bir süreç olarak işletilmektedir. Uğurlu'nun (2013) işaret ettiği ritüel ve tören odaklı geleneksel icra pratikleri, günümüzde çevrimiçi konserler, interaktif yayınlar ve sosyal medya paylaşımları üzerinden yeniden şekillenmektedir. Bu da yerel müziğin küresel ölçekte duyulmasına ve büyük ölçüde ticari kaygılara veya popüler akışa bağlı olarak görünürlük kazanan müzikal içeriklerin, geleneksel belleği gölgeleyebilmesine yol açabilmektedir. Dolayısıyla, dijitalle birlikte ortaya çıkan olanakların, bir yandan kültürel belleği

canlandırıp zenginleştirirken, diğer yandan ticari mantığın ve algoritmik tercihin yönlendirdiği bir “hızlı tüketim” sarmalına dönüşme riskini barındırdığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Araştırma sonunda ortaya çıkan veriler ve literatürdeki tartışmalar ışığında, dijital müzikal hafızanın geleceğinin birçok açıdan farklı barındırdığı olanaklar barındırdığı, ancak bu geleceğin şekillenmesinde temel dinamiğin çok katmanlı bir etkileşim ağı olduğu görülmektedir. Yapay zekâ uygulamalarının kapsamlı hale gelmesi, veri tabanı yönetiminin giderek profesyonelleşmesi ve artırılmış gerçeklik teknolojilerinin müzik deneyimini yeniden tanımlaması, yapay zekânın müzik yaratım sürecinde makine öğrenmesi teknolojileriyle bestecilik ve müzisyenlik yapabilmesi gibi etkenlerin, gelecekte müzikal belleği akustik verinin ötesine taşıyacak bir potansiyel sunduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Park ve arkadaşları (2024) ile Pausetv (2024) tarafından dile getirilen sanal gerçeklik konserlerinin veya geçmiş döneme ait performansların üç boyutlu canlandırmalarla yeniden yaşanmasının mümkün olduğu bir dünyada, belleğin artık statik değil, katılımcılar tarafından her an yeniden kurgulanabilen interaktif bir düzeye taşınacağını söylemek mümkündür. Erol'un (2011) altını çizdiği çokkültürlü müzikal etkileşim, bu sayede yepyeni paydaşlarla ve yenilikçi projelerle zenginleşerek toplumsal bellek içinde çok katmanlı bir kaynaşmaya yol açabilecektir.

Öneriler ise bu noktada, disiplinler arası iş birliğinin ve etik ilkelere dayalı bir dijital kültür politikası geliştirmenin önemine işaret etmektedir. Kamu kurumları, üniversiteler, müzeler, kütüphaneler, müzik endüstrisi temsilcileri ve bağımsız sanatçılar arasında geliştirilecek ortak projeler, hem büyük veri setlerinin daha kapsayıcı ve doğrulanabilir biçimde yönetilmesine hem de telif hakları, kültürel mülkiyet ve anonim eserlerin statüsü gibi konularda uzlaşmacı bir yaklaşım benimsenmesine katkı sağlayacaktır. Büyük teknoloji şirketlerinin geliştirdiği platformlarda algoritma şeffaflığını ve çeşitliliğini teşvik eden uygulamalar, müzikal hafızanın olabildiğince demokratik biçimde inşa edilmesinde kritik bir rol oynayabilir. Sadece teknik kapasitenin artması veya dijital araçların yaygınlaşması yeterli olmayacak, aynı zamanda bu kapasitenin kültürel çeşitliliği korumaya ve toplumsal belleğin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik biçimde düzenlenmesi gerekecektir. Böylece, dijital müzikal hafızanın giderek genişleyen arşiv kaynakları ve etkileşim ağları aracılığıyla, geçmişle gelecek arasında kolektif bir köprü inşa etme potansiyeline daha sağlam temellerde ulaşılacaktır. Bu anlayış, dijital çağda müziğin salt bir tüketim nesnesi olmasının ötesine geçmesini ve toplumsal değerlerin, kimliklerin ve kültürel mirasın en etkili taşıyıcılarından biri olarak konumunu sürdürebilmesini mümkün kılacaktır.

Kaynakça

- Askin, N., & Mol, J. (2018). Institutionalizing authenticity in the digitized world of music. In C. Jones & M. Maoret (Eds.), *Frontiers of creative industries: Exploring structural and categorical dynamics* (Research in the Sociology of Organizations, Vol. 55, pp. 159–202). Emerald Publishing. <https://doi.org/10.1108/S0733-558X20180000055007>
- Avcı, M. (2020). Political music in Turkey: The birth and diversification of dissident and conformist music (1920–2000). In G. M. Tezcür (Ed.), *The Oxford handbook of Turkish politics* (pp. 751–770). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190064891.013.33>
- Aydın Öztürk, T., & Crossley, N. (2021). Sociological and cultural aspects of new economic models in digital music in Turkey. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 295–332. <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.7.13.92>
- Bennett, L. (2012). Patterns of listening through social media: Online fan engagement with the live music experience. *Social Semiotics*, 22(5), 545–557. <https://doi.org/10.1080/10350330.2012.731897>
- Birson, A. M. (2016). Issues of musical identity during the foundation of the Turkish Republic (1923–1950). *Rast Müzikoloji Dergisi*, 4(1), 1100–1110.
- Boutard, G. (2020). Preservation strategies for mixed music: The long tail and the short tail. *Array: The journal of the ICMA*, 2020, 36–46. <https://doi.org/10.25370/array.v20202629>
- Burke, B. R., & Şen, A. F. (2018). Social media choices and uses: Comparing Turkish and American young-adults' social media activism. *Humanities and Social Sciences Communications*, 4, Article 40. <https://doi.org/10.1057/s41599-018-0090-z>
- Cebeci, G., & Küçükkancabaş Esen, S. (2018). Netnografi yöntemi kullanılarak arabesk ve Türk sanat müziği sanal topluluklarının incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 129–142. <https://doi.org/10.18037/ausbd.550780>
- Colavizza, G., Blanke, T., Jeurgens, C., & Noordegraaf, J. (2021). Archives and AI: An overview of current debates and future perspectives. *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 15(1), Article 4. <https://doi.org/10.1145/3479010>
- Erol, M. (2011). Music and the nation in Greek and Turkish contexts (19th – early 20th c.): A paradigm of cultural transfers. *Zeitschrift für Balkanologie*, 47(2), 165–175.
- Goulding, C., & Derbaix, M. (2019). Consuming material authenticity in the age of digital reproduction. *European Journal of Marketing*, 53(3), 545–564. <https://doi.org/10.1108/EJM-10-2017-0717>
- Gümüş, İ., & Abul, O. (2012). Turkish archive digitization by human computation approach. In *Proceedings of the 2012 International Symposium on Innovations in Intelligent Systems and Applications* (pp. 1–4). IEEE.
- Järvekülg, M., & Ibrus, I. (2022). Auto-communicative reconstruction of meaningfulness in musical randomness: Reclaiming musical order on Facebook. *Media, Culture & Society*, 44(3), 549–573. <https://doi.org/10.1177/01634437211045513>
- Kızgın, H., Jamal, A., Rana, N., Dwivedi, Y., & Weerakkody, V. (2019). The impact of social networking sites on socialization and political engagement: Role of acculturation. *Technological Forecasting and Social Change*, 145, 503–512. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2018.09.010>
- Kozinets, R. V. (2010). *Netnography: Doing ethnographic research online*. SAGE.
- Morris, J. W. (2020). Music platforms and the optimization of culture. *Social Media + Society*, 6(3), 1–10. <https://doi.org/10.1177/2056305120940690>

- Nurlybayeva, F. (2021). Cultural heritage of Turkic-speaking peoples in world collections: Historical audio recordings of the Berlin Phonogram Archive. *Eurasian Music Science Journal*, 2021(2), 54–66. https://doi.org/10.52847/eamsj/vol_2021_issue_2/70
- Park, J., Choi, Y., & Lee, K. M. (2024). Research trends in virtual reality music concert technology: A systematic literature review. *IEEE Transactions on Visualization and Computer Graphics*, 30(5), 2195–2205. <https://doi.org/10.1109/TVCG.2024.3372069>
- Pausetv. (2024, February 20). *Cem Karaca galaya hologram olarak katıldı* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=xq8lw6bZCmU>
- Tahiroğlu, K. (2021). Ever-shifting roles in building, composing and performing with digital musical instruments. *Journal of New Music Research*, 50(2), 155–164. <https://doi.org/10.1080/09298215.2021.1900275>
- Tekman, H. G., & Hortaçsu, N. (2002). Music and social identity: Stylistic identification as a response to musical style. *International Journal of Psychology*, 37(5), 277–285. <https://doi.org/10.1080/00207590244000043>
- Uğurlu, S. (2013). Association of poem and music in Turkish culture language. In *Proceedings of the International Symposium on Language and Communication: Research Trends and Challenges* (pp. 1–22).
- Waters, S. (2006). Making the archive and archiving the making: Insights and outcomes from a major research project. *Organised Sound*, 11(2), 143–147. <https://doi.org/10.1017/S1355771806001403>
- Zhirov, M. S., Zhirova, O. Y., & Kuznetsova, N. S. (2021). Electronic folklore archive in the modern sociocultural space. *Samara Journal of Science*, 10(1), 283–286. <https://doi.org/10.17816/snv2021101216>

Makale Bilgi Formu

Yazarların Katkıları: Çalışmanın kuramsal çerçevesinin oluşturulması ve araştırma sorularının netleştirilmesi her iki yazarın ortak katkısıyla yürütülmüştür. Birinci yazar, çevrimiçi ortamlardan verilerin toplanmasını planlayıp uygulamış, ara raporlamaları hazırlamış, bulguları betimleyici anlatıya dönüştürerek makalenin ilk taslağını kaleme almıştır. İkinci yazar, toplanan verilerin betimsel ve tematik analizini gerçekleştirmiş, metnin son okumalarını yaparak dilsel ve içeriksel bütünlüğü sağlamış, ayrıca kaynakçayı APA 7 gerekliliklerine uygun biçimde düzenlemiştir. Her iki yazar çalışmanın tüm aşamalarına entegre katkı sunmuş, sonuç metnini birlikte gözden geçirip nihai hâlini onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zekâ Bildirimi: Çalışmanın oluşturulması aşamalarında yapay zekâdan faydalanılmamış olup çalışma bittikten sonra dil ve imla ilgili hatalar gözden geçirilmiş, bu denetlemeler sonrası yazarların gözden kaçırabileceği yerler olabileceği göz önünde bulundurularak imla hatalarını denetlemesi için Open AI firmasının Chat GPT yazılımının O1 pro (Gelişmiş akıl yürütme) sürümünden destek alınmıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.